

Handledare: Viveka Hellström

Linda Gagnestam

Barn och musik i kåkstäder

Förutsättningar för
musikundervisning i Sydafrika

Förord

Jag skulle vilja ge ett stort tack till min handledare Viveka Hellström för all hjälp och stöd. Min mamma, Eva Gagnestam, för alla svar på frågor i tid och otid och till alla som ställt upp i mina intervjuer. Jag vill även tacka SIDA som gav mig ett stipendium, vilket gjorde det möjligt för mig att genomföra min fältstudie i Sydafrika.

TACK!

Abstract

This study is an examination of how conditions for formal and informal music education look like in two townships in South Africa. The purpose of this examination based on different actors' experiences is to find out whether the children in South Africa receive some form of music education and if so, how they think it can help the children in the surveyed areas. The information was gathered both through qualitative, semi-structured interviews with a music teacher, music therapist, creative music facilitator, students, and people who have worked for Sida and partly through unstructured observations. The results show that children in the surveyed townships do not receive any formal music education through the school but they sometimes can get music education through a NGO project (Non Government Organization) which usually runs by an enthusiast and is funded by various aid agencies. My examination also showed that for the children in the surveyed areas music education can be an alternative from being on the streets, giving a positive group experience, the ability to express themselves, fend off young people from drugs and criminality and bring together various grouping. Difficulties for the existence of music education in the townships were among others lack of funds, educated music teachers, facilities, priorities of the government and schools and lack of well-being of the townships in the form of depression, high unemployment, drug problems, apathy etc.

Sammanfattning

Denna studie är en undersökning om hur förutsättningarna ser ut för formell och informell musikundervisning i två kåkstäder i Sydafrika. Undersökningens syfte är att utifrån olika aktörers erfarenheter ta reda på om och i så fall hur barn i utsatta områden i Sydafrika får någon form av musikundervisning och vad de anser att den kan bidra till för barn i de undersökta områdena. Informationen samlades in dels via kvalitativa, semistrukturerade intervjuer som gjordes med musiklejare, musikterapeut, creative music facilitator, elever och personer som har jobbat för SIDA och dels via ostrukturerade observationer. Resultatet visar att barn i de undersökta kåkstäderna inte får någon formell musikutbildning genom skolan utan att de ibland kan få musikutbildning via ett NGO-projekt, vilket oftast drivs av en eldsjäl och finansieras av olika hjälporganisationer. Det framkom även i min studie att för barn i de undersökta områdena kan musikundervisning bl.a. utgöra alternativ till att dra på gatorna, ge en positiv gruppupplevelse, möjligheten att uttrycka sig, mota bort ungdomarna från droger och kriminalitet och föra samman olika grupperingar. Svårigheter som kom fram för musikundervisningens existens i kåkstäderna var bl.a. brist på pengar och utbildade musiklejare, brist på lokaler, låga prioriteringar från regeringen och skolan. Ytterligare svårigheter som framkom var att det i de undersökta områdena förekom hälsoproblem i form av drogmissbruk, depression, hög arbetslöshet, apati mm.

Sökord: Barn, musikundervisning, musikverksamhet, musikterapi, Sydafrika

Innehållsförteckning

BAKGRUND	2
LITTERATUR OCH TIDIGARE FORSKNING	4
SYFTE	8
FRÅGESTÄLLNING	8
METOD	8
GENOMFÖRANDE	9
METODDISKUSSION.....	12
RESULTAT	13
INTERVJU SIDA 1 OCH 2	13
<i>Sammanfattning och tolkning av SIDA-intervjuerna</i>	16
INTERVJU LÄRARE 1 OCH 2, MUSIKTERAPEUT, CREATIVE MUSIC FACILITATOR	16
<i>Lärare 1</i>	16
<i>Lärare 2</i>	18
<i>Musikterapeut</i>	20
<i>Creative music facilitator</i>	22
<i>Sammanfattning och tolkning av resultat av lärare 1 och 2, samt musikterapeut och creative music facilitator</i>	24
INTERVJU ELEV 1 OCH 2.....	25
<i>Elev 1</i>	25
<i>Elev 2</i>	26
<i>Sammanfattning och tolkning av resultat från elevintervjuerna</i>	27
RESULTAT FRÅN OBSERVATIONERNA	28
<i>Observation 1</i>	28
<i>Observation 2</i>	28
<i>Observation 3</i>	29
<i>Observation 4</i>	30
<i>Sammanfattning och tolkning av resultat från observationerna</i>	30
DISKUSSION	31
REFERENSLISTA	33
LITTERATUR	33
INTERVJUER.....	34
BILAGA 1	35
BILAGA 2	37

Bakgrund

Sydafrika är ett land där det existerar många olika kulturer, språk och traditioner inom samma nation. Olika kulturer har olika ritualer och musikaliska drag. Jag var utbytesstudent i Sydafrika våren 2008 och undervisade i musik och rytmik under en kortare tid i en kåkstad. Jag blev väldigt bestört när jag fick veta att eleverna här inte hade några estetiska ämnen på schemat under hela sin skolgång, men i en sliten barack lyckades jag undervisa barnen som visade sig ha ovanligt lätt för att lära sig, trots bristen på musikundervisning och då vi dessutom inte pratade samma språk.

Något jag uppmärksammade och som fascinerade mig när jag var där var en musikalisk glädje hos eleverna och hur starkt de tog till sig det musikaliska material som jag fick chans att presentera på en skola i denna kåkstad i Sydafrika. Eleverna etablerade omedelbart rörelser och sånger kroppsligt och verbalt. Förmågan att hålla en puls i händer och fötter var häpnadsväckande, något som jag har fått jobba med under betydligt längre tid med musikklasser i svenska skolor för att få in detta hos eleverna här. Detta trots att svenska barn har musik på schemat från förskolestadiet.

Min nyfikenhet väcktes över hur barnen i kåkstaden kunde ta till sig dessa musikaliska element så lätt. Om de inte fick musik genom skolan, hur kom de då i kontakt med den? Tankar kom även upp som t.ex. vad musiken har för betydelse för barn och om den spelar någon särskild roll i skolan. Då jag är intresserad av musiken som läkande kraft och tror på att musik kan användas i hälsofrämjande och terapeutiskt syfte funderade jag över om musiken kan främja barnen i dessa fattiga områden på något särskilt sätt?

Jag förstod av det jag såg att det finns många hinder och svårigheter för att hålla en god standard i utbildning och skola i dessa fattiga områden. Jag observerade, i den skola i kåkstaden som jag besökte och undervisade i, överfyllda klassrum med cirka 60 elever per lärare. Här fanns en skolgård bestående av en mindre asfaltsplan som delades av hundratals elever i skoluniform. Jag fick höra att denna uniform var ett obligatoriskt plagg. Om man inte hade råd med den var man inte välkommen till skolan. En uniform kostar cirka 80 svenska kronor och många familjer har inte råd med detta, vilket innebär att många sydafrikanska barn i kåkstäder aldrig får möjlighet till någon skolgång.

Något jag skådade när jag åkte runt i kåkstäder var att levnadsstandarden bland personer som bor i kåkstäder kan skilja sig väldigt mycket åt. Det finns fattigare delar där folk bor i fallfärdiga plåtskjul, är arbetslösa och där många personer bor på en liten yta. Det finns också mer välbärgade delar där folk bor i vanliga hus, jobbar och har en stadig inkomst.

"Rummet" som jag tilldelades i min musikundervisning bestod av en rektangulär barack utan fönster på cirka 8 kvadratmeter. I detta mörka, trånga utrymme, med en stank av urin och sopor, skulle jag ha grupper på cirka 20 elever. Det slutade med att undervisningen bedrevs ute på skolgården med viss distraktion av förbispringande råttor och andra elever som var på rast.

På skolan talade eleverna xhosa, vilket är ett bantuspråk och talas av ungefär 18 procent av Sydafrikas befolkning. De flesta av eleverna förstod inte engelska så vår kommunikation skedde genom musiken och kroppen, vilket fungerade förvånansvärt bra.

Den organisation som anordnade så att jag fick undervisa i kåkstaden är en hjälpororganisation som bedriver olika hälso-, kultur- sport och utbildningsprogram i skolor i kåkstäder runt om i en stad i Sydafrika. Efter en dag när jag hade undervisat tog de med mig till en "vit" skola där jag fick se prov på olikheterna i samhället. Jag upplevde detta som att komma från en värld till en annan. Skolan som jag besökte hade nyrenoverade musikrum fyllda med instrument i gott skick och utbildade musiklärare.

Jag märkte att intresset för musik var stort från eleverna då jag undervisade i skolan i kåkstaden. Läraren frågade klassen vilka som var intresserade av att följa med mig och ha musik. Till min glädje blev responsen väldigt stor! Även lärarna verkade väldigt entusiastiska över projektet. Mötet med barnen i kåkstaden satte djupa spår inom mig och ställde mig inför en massa frågor som jag aldrig hann få svar på. Jag började fundera över om bristen på musikundervisning är verkligheten för alla barn i kåkstäder och om denna situation kan förbättras. Hur värderas musikämnet av staten, skolan och eleverna?

Jag valde att återvända till Sydafrika därför att jag redan har ett utvecklat kontaktnät där och för att det var i denna kåkstad som alla frågor väcktes till liv och lämnades obesvarade, något som jag hoppas kunna ändra på i och med detta arbete.

För att få en uppfattning om kåkstädernas uppkomst och musikens utveckling i Sydafrika och hur landets situation har blivit som det ser ut idag ger jag en kort historisk överblick. Jag utgår från boken *Musik, makt och mångfald* där journalisten Johanna Mannergren diskuterar Sydafrikas utveckling till ett demokratiskt samhälle med fokus på hur musiken har haft betydelse vid uppbyggandet av denna nation. (Se Mannergren, 2000 sid 15 ff.)

Under 1500 år har Sydafrika befolkats av framförallt sothofolk i norr och zulu- och xhosafolk i öster. Deras musiktradition har haft en betydelsefull roll under landets utveckling. Cirka 8 procent av befolkningen är färgade och talar afrikaans och har bidragit till en stor del av det musikaliska arvet under de senare 300 åren. 1652 kommer européerna till Kapstaden. Under cirka 100 år konfronteras de nya bosättarna och de svarta folkslagen på allvar med varandra.

1867 hittas mängder av diamanter och tusentals vita söker sig till området för att finna lyckan och rekryterar färgade och svarta för att gräva fram ädelstenarna. I denna stökiga, våldsamma slum som råder växer nya musikaliska yttringar fram där man använder musiken bl.a. som ett redskap för att uttrycka och protestera mot immigranternas hårda liv. 1886 finner man en guldåder i norra Sydafrika på platsen där Johannesburg finns idag. Regimen upprättar tio områden för de olika befolkningsgrupperna och tvångsförflyttar 3,5 miljoner människor till dessa reservat.

Olika musik- och dansstilar växer fram i slummen vilka skapar gemenskap och stamtillhörighet bland folket. Musiken hjälper till att skapa olika identiteter inom den sociala gemenskapen. Denna gemenskap gör det så småningom möjligt för en politisk medvetenhet att växa fram. Här kommer många av de kulturpersonligheterna från, som senare blir drivande i kampen mot apartheid.

1948 vinner Nationalpartiet valet och de inför året efter en lag som förbjuder äktenskap över rasgränserna. Så småningom klassas även sexuella relationer mellan svart och vita som kriminella. 1950 tvingas varje folkgrupp att leva separat. Under 1950-talet ökar kulturella aktiviteter och protestsånger sprids från grupp till grupp. Apartheid fortsätter fram till 1994, då ANC vinner kampen och Nelson Mandela blir president. Sedan 2009 är Jacob Zuma ledare för ANC och president i Sydafrika.

Hjälpporganisation som anordnade så att jag fick undervisa i kåkstaden var en så kallad NGO, Non Government Organisation. Detta är en vanlig form av organisation i kåkstäder i Sydafrika som bedriver olika projekt inom t ex kultur och sport. NGO:er innebär ofta att de är fristående från staten, icke-vinstdrivande och bygger på frivilliga initiativ. De kan skilja sig mycket åt när det gäller storlek, omfattning och karaktär. NGO:er har spelat stor roll under apartheidtiden och har även idag en viktig roll i det sydafrikanska ekonomiska och politiska spelet. Den svenska myndigheten SIDA (Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete) har bl.a. varit med och gett stöd åt olika NGO:er i Sydafrika. Sida har både gett ekonomiskt stöd och även skickat ner personer som har hjälpt till och styrt upp NGO-projekt. (Se information på Sidas hemsida: www.sida.se)

I Sydafrika talar ofta sydafrikaner i termer som vita, färgade och svarta när de hänvisar till olika etniska och kulturella grupper. Detta behöver inte betyda att det finns någon värdering i termen vilket jag kan uppleva att det ibland har i Sverige. När jag beskriver mina intervjupersoners bakgrund nämner även jag dessa termer för att ge en bild av personen och dess situation i landet och jag har inte någon värderande avsikt i ordet självt.

Jag kommer i följande kapitel ta upp forskning som dels visar på musikundervisningens betydelse i skolan och dels vad musik kan ha för betydelse för barn i allmänhet. Jag anser att det är viktigt att ta med båda aspekterna i undersökningen. För det första går nämligen undersökningen ut på att se om musikutbildning existerar i skolor i två kåkstäder. För det andra omfattar undersökningen synpunkter från bl.a. lärare, musikterapeuter och elever angående vad att musik såväl som musikundervisning och musikaktiviteter kan bidra till för barn i dessa områden.

Litteratur och tidigare forskning

Det finns mycket forskning som visar på varför musik i och utanför skolan är positivt för barn både när det gäller fysiskt och psykiskt välmående och även ur sociala aspekter. Berefelt (1990) hänvisar till en studie där två skollämnare granskat musikämnet, och anser att: "allmänt sett anses musik vara en viktig tillgång i livet både i och utanför skolan, för avkoppling, omväxling och trivsel."(Berefelt, 1990, sid 37) Musik har även visats vara bra för barns utveckling, både kognitivt och personligt. McPherson, som är professor i musikpedagogik, tar upp studier där barn med musikalisk träning uppvisar EEG-aktivitet (Electrical brain responses) i fråga om ökad kognitiv bearbetning och större avkoppling. (McPherson, 2006) Professorn i musikvetenskap Bjørkvold tar upp hur forskning har visat att musik är användbart för allmän inlärning på ett brett och allmänt plan om det bedrivs musiskt (ett helhetstänk där man involverar sinnesupplevelser i den skapande verksamheten). "Musikämnets främsta nytta får aldrig förbises: dess berättigande som en av människosläktets djupaste

källor till glädje och upplevelse, som grundläggande resurs för ett rikare, helare och mera skapande liv.” (Bjørkvold, 1999, sid 165)

Det finns många ungdomar i kåkstäderna som är traumatiserade av våld och fattigdom. Kan det vara så att musik är en väg för att skapa redskap för att bearbeta detta?

Barnkultur i praktiken är en skriftserie som ges ut av statens kulturråd där Bertil Sundin, professor i musikpedagogik, i en intervju talar om hur viktigt det är att det musikaliska språket stimuleras för att barnet ska utvecklas som människa. "Musik är ett råmaterial för att bearbeta och uttrycka känslor och tankar. Det ger fantasin ett språk. Förlorar man språket, förlorar man möjligheten att handla” säger Sundin. (Se Almerud, 1984, sid 73) Vidare tar Sundin i sin studie om hur barn upplever och skapar musik under olika faser av utvecklingen i *Barns musikaliska utveckling* (1995) upp hur hemförhållanden och omgivning spelar stor roll för utvecklingen av sångförmågan och andra musikaliska färdigheter. Möjligheterna finns från födseln men det krävs ett samspel med omgivningen om barnet ska kunna utvecklas. Också Matell & Theorell tar upp, i en sammanställning av stressforskningsrapporter, musikens betydelse för det nyfödda barnet. "Musiken och sången kommer före språket. Barnet reagerar på tonfall och fraseringar långt innan det reagerar på ord."(Matell & Theorell, 2001, sid 94.)

Hur kan då musikundervisning inom och utanför skolans väggar främja barnens skolgång och dess utveckling? Matell & Theorell beskriver musiken som ett sätt att nå många av skolans övergripande mål i t.ex. samarbete, problemlösning, utveckling av kreativ förmåga, kommunikation med mera. De skriver att "musik är ett utomordentligt hjälpmedel för att under skoltiden förbättra barns förmåga att tolka känslor" (a a sid 86). Syftet med musikämnet beskrivs här som ett sätt att skapa lust hos eleven och ge möjlighet till att utveckla sin musikalitet. Matell, & Theorell hänvisar även till en stor studie som har gjorts i Schweiz där det visade sig att mer musikundervisning i klasserna bidrog till bättre ordning, trivsel och minskning av mobbning och skolk. Ralf Sandberg, lektor i musikpedagogik, resonerar i en artikel om att "musikundervisningen skall bidra till barnens personlighets- och sociala utveckling och utveckla deras uttrycks- och kommunikativa förmåga."(I Berfelt, 1990, sid 141) Jon-Roar Bjørkvold presenterar undersökningar som visar att musikundervisning har en positiv inverkan på inlärningsmiljön. Man har i Ungern, under påverkan av Kodálys idéer, under flera årtionden gett musikundervisningen en framträdande plats i undervisningssystemet. I de ungerska skolorna visar den generella effekten på inlärningsmiljön entydigt positiva resultat. (Se vidare Bjørkvold, 1999, sid 159)

När det gäller musikens roll och status i skolan hävdar vissa att musikundervisning är en lyx och inte hör till de "riktiga och viktiga" ämnena som matematik och språk. Professorn i kognition och pedagogik Howard Gardner var av en annan åsikt. 1983 lanserade Howard Gardner sin teori om "multipla intelligenser" där han kritiserar samhällets syn på intelligens där förmågor av verbal och logisk-matematisk karaktär är det som räknas. Gardner har ställt upp en rad olika kriterier för vad som ska kunna räknas som en särskild intelligens vilka inbegriper neurofysiologiska, evolutions- och utvecklingspsykologiska, kognitionspsykologiska och psykometriska faktorer och även material av antropologisk och tvärkulturell karaktär. Baserat på detta argumenterar han för att utöver verbal och logisk-matematisk intelligens ska också en musikalisk, en spatial, en kroppslig-kinestetisk intelligens samt två "personal intelligences" (en inåtriktad och en utåtriktad) räknas. (Gardner, 1983)

Drar man musikundervisningens roll vidare till Sydafrika och ungdomarna som lever i kåkstädernas miljö beskriver Mannergren (2000) hur musikundervisning kan innebära att man får bort en del av ungdomarna från den kriminella gängvärlden där kåkstadsgangsters håller till. Detta är en värld som oftast innefattar knarkhandel och våld. Om detta vittnar Johnny Mekoas i en intervju med Mannergren. Han har startat upp Musical Academy of Gauteng (MAG) som är en skola som tar emot ungdomar från oftast mycket svåra hemförhållanden. Skolan är en enskild organisation som drivs helt utanför alla formella skolstrukturer. Icke-statliga skolor är vanligt i Sydafrika. De har växt fram som en reaktion mot statens bristande insatser för den icke-vita befolkningen. Staten saknar resurser och en del pengar försvinner dessutom på vägen genom byråkratisk hantering och korruption. MAG finansieras bl.a. med hjälp av utländska biståndsgivare, privata företag och lite stöd från National Arts Council.

Den informella utbildningen spelar stor roll vid utjämning av olikheterna i det formella systemet. Många av dessa skolor bildades under apartheid för att tillföra det som saknades i det ordinarie skolsystemet. Dessa är avgörande i utbildningssystemet och förutom MAG finns i Sydafrika bl.a. Fuba Music School i Johannesburg, Mamela och We-Shop i Kapstaden. I dessa skolor jobbar man utifrån den pedagogik som den "nya" läroplanen, Curriculum 2005, bygger på. Mamela jobbar med barn som kommer från det mest kriminellt belastade området i Kapstaden där "musiken blir en försonande kraft och eleverna får också direkt hjälp med att bearbeta traumatiska upplevelser." (Mannergren, 2000, s.141) Ett annat projekt är "Action Research Project" där man ger lärarna möjlighet till vidareutbildning så att de lättare kan använda sig av detta system.

Vad innebär då Curriculum 2005? Mannergren skriver att tanken är att den ska bidra till en utjämning av de enorma klyftorna mellan de fattigaste skolorna och de rikaste. Tyvärr kommer detta att ta lång tid. Man måste först åtgärda de ekonomiska skillnaderna då det inte finns tillräckligt många lärare och klassrum för att alla barnen ska få plats i skolan. 1,2 miljoner barn av cirka 9 miljoner hade år 1994 ingen skola att gå till. Lärarna behöver vidareutbildning och höjda löner då dessa är väldigt låga.

Nytt fokus för denna läroplan är själva inlärningsprocessen, alltså inte bara vad man lär ut utan också hur man lär ut. Man har också satt kultur på prioritetslistan inom denna satsning. Mannergren visar på regeringens förslag på undervisningsreformen vilket säger följande:

Utbildning på kulturområden, och möjligheten att lära sig, delta och bli duktig inom dans, musik, teater, konst och konsthantverk måste göras mer tillgänglig till alla delar av samhället utifrån en likvärdig grund. Vi måste utgå från och dela de rika traditionerna inom vårt varierande kulturarv och nutida uttrycksformer. Särskilt svart utbildning led av svåra brister på områdena vetenskap, matematik, teknik och kultur. Därför måste dessa områden få speciell uppmärksamhet vid utvecklandet av läroplanen. (*National Department of Education*, citat efter Mannergren, 2000, sid 61 ff.)

Mannergren tar även upp att en svårighet med att avsätta resurser till exempelvis musikinstrument är när pengarna istället behöver läggas på gratis skolluncher till skolbarnen.

Musikens positiva inverkan för barns utveckling belyses av Sundin som bland annat pekar på musikens sociala roll.

Musik kan också vara ett medel för allmän socialisation. De afrikanska förhållandena/.../illustrerar det: musik och dans används där för att lära ut lagar, historia och önskvärda förhållningssätt. Många barnsångtexter har på samma sätt en normbildande effekt. Språk- och sångrytmer och andra musikaliska element kan också underlätta språkutveckling och begreppsbildning. En del pedagoger framhåller också att musikämnet ger unika möjligheter till att träna samarbetsförmåga, trygghet och förtroende och att skapa gruppmotvetenhet. (Sundin, 1995, sid 44)

I boken *Where music helps: Community Music Therapy in Action and Reflection* har Mercedes Pavlicevic intervjuat musikterapeuten Kerryn Torrance som bl.a. jobbar med ett program, Music for life, i Heideveld, 15 km utanför Kapstaden. Här, där det inte finns musik på schemat, har hon och en kollega satt ihop en kör med barn från sju olika skolor, vilken är den enda musikundervisningen barnen får i veckan. Musikterapeuten känner att detta är ett sätt att locka ungdomarna bort från gängen och drogerna.

Torrance säger i intervjun: "Music is such a powerful way of getting people together /.../ [the choir] is giving them a group that they belong to, and also a positive group experience which is very difficult for them to find, in their neighbourhood, in Heideveld. The groups that function in Heideveld are gangs and drugs ... So we wanted to provide an alternative." (Citat efter Stige & Andsell & Elefant & Pavlicevic, 2010, sid 95)

Pavlicevic, Dos Santos och Oosthuizen har i boken *Taking music seriously* (2010) samlat sydafrikanska musikterapeuters erfarenheter från sitt yrkesverksamma liv. En av dem är musikterapeuten Sunelle Fouché som tar upp hur barn som bor i de våldsamma kåkstäderna i Sydafrika påverkas starkt psykiskt och emotionellt av detta. Det pågående våldet bidrar till en konstant rädsla för att gängbråk ska bryta loss på gatorna. Många barn i dessa samhällen är ständigt på vakt inför att något ska hända och bearbetar sällan deras upplevda trauman. Genom musikterapeutiskt arbetssätt kan barnen, som får tillgång till detta, skapa sina egna sånger med texter där de får möjlighet att dela med sig av saker de bär inom sig och då även förstå vad som händer runt omkring dem. Genom att musicera tillsammans i en kör har Fouché erfarit hur olika grupper (kulturella, hudfärg) sammanförts då de har sjungit och upplevt varandras musikaliska traditioner och delat framgångsrika uppträdanden. Hon anser att musikterapeuter och lokala musiker kan hjälpa barnen i dessa områden där barnen via gruppmusikaktiviteter får en möjlighet att känna en samhörighet både i musikgruppen men också en kulturell och etnisk samhörighet.

Vidare tar Fouché upp hur musikaktiviteter motiverar barn att delta i något och återkomma varje vecka. Det erbjuder positiva, sociala upplevelser och skapar sociala band. Musiken de skapar tillsammans lyfter varje barns möjligheter och potential och ger dem hopp. (Pavlicevic & Dos Santos & Oosthuizen, 2010, sid 71ff)

Musikterapeuten Liesl du Plessis poängterar hur musik har potential att få fram den kreativa anda som finns hos alla personer. Även personer som t.ex. har tvångsmässiga eller introverta beteende eller personer med språksvårigheter har fortfarande en inneboende kapacitet till att känna och kommunicera genom musiken. (Pavlicevic, Dos Santos & Oosthuizen, 2010, sid 45)

Forskningsområdet visar att det finns många svårigheter och hinder på vägen för att barn och ungdomar i kåkstäder ska få tillgång till formell och informell

musikundervisning. Vikten av vad musik kan ha för positiv inverkan tas upp och att dessa fattiga områden är en plats där musikundervisningen skulle kunna vara fördelaktig för dessa personer och hjälpa dem utvecklingsmässigt på många plan både fysiskt, psykiskt, socialt och kognitivt.

Jag fick ett stipendium av SIDA för att kunna göra fältstudier i Sydafrika vilket skulle bli min utgångspunkt för denna undersökning.

Syfte

Syftet med fältstudien är att utifrån olika aktörers erfarenheter undersöka om och i så fall hur barn i två kåkstäder i Sydafrika får någon form av musikundervisning. Jag vill dels mer övergripande försöka få en bild av olika sorters musikundervisning (formell och icke formell) som kan förekomma i dessa kåkstäder, dels närmare undersöka och ge exempel på hur sådan musikundervisning kan se ut.

Frågeställning

1. Hur ser förutsättningarna för formell respektive informell musikundervisning ut i två kåkstäder i Sydafrika?
2. Vad kan musikundervisning bidra till för barn i de undersökta kåkstäderna enligt:
  - a.) Musiklärares syn
  - b.) Musikterapeutens syn
  - c.) Elevens eget perspektiv

Metod

För att få en mer allsidig bild över situationen av musikundervisning i kåkstäder och för att försöka undvika att få ett alltför begränsande perspektiv på ämnet, har jag valt att använda mig av två olika undersökningsmetoder, nämligen intervju och observation. Då urvalet är snävt har jag valt kvalitativ intervju som metod. För att få en bild av pedagogers, elevers och terapeuters attityder, erfarenheter, värderingar, uppfattningar och önsknings har jag eftersträvat att använda mig av öppna frågor. Med andra ord ser jag denna metod som en möjlighet till att beskriva, analysera och tolka uppfattningar hos aktörerna om situationen och behovet av musikundervisning i kåkstäder.

En annan fördel jag ser med intervjuer är dess flexibilitet där man kan följa upp sina idéer, utforska hur en respons avges när det gäller tonfall, mimik och pauser och gå in på motiv och känslor. Jag är medveten om att jag är medagerande genom urval och tolkning av resultat. Att även använda observation som metod såg jag som ett komplement till det hela.

För att få intervjupersonen att dela med sig så mycket som möjligt av sina tankar och erfarenheter, men ändå behålla en viss kontroll över samtalet, valde jag att använda mig av så kallade semistrukturerade intervjuer. Jag utgick från ett formulär men lämnade en öppenhet så att intervjupersonen kunde röra sig relativt fritt inom de i förväg uppställda temaområden som jag frågade om. Strukturen hjälper mig som forskare att få med det jag vill fråga om.

De flesta intervjuer som görs under informationsinsamlingsfasen kommer att hamna mellan den helt strukturerade och den helt ostrukturerade intervjun. Att lämna en viss frihet för respondenten att prata om det som är viktigt för honom eller henne (snarare än det som intervjuaren är intresserad av) är förstås av stor betydelse, men en viss struktur i intervjun är också av vikt. Det ger i någon mån en garanti för att alla ämnesområden och teman kommer med - något som inte är alldeles säkert i en helt ostrukturerad intervju. (Bell, 1995 s. 69)

Då intervjupersonerna hade olika bakgrunder och erfarenheter och befann sig i olika stadier i livet, vissa var elever och andra verksamma musiklärare, musikterapeuter, projektledare m.m., så varierade frågeställningen beroende på vem som intervjuades. Dock var mitt mål alltid att försöka hålla mig till huvudfrågan men få svar från de olika perspektiven.

Jag valde dessutom att använda observation som metod, dels för att få lite mer underlag för intervjuerna och dels för att få en uppfattning om vilka förutsättningar som fanns för musikundervisningen/aktiviteterna utifrån aspekter som lokal, pedagogiska verktyg (t.ex. instrument, whiteboard, stolar), gruppstorlek. I metodboken *Forskningsmetodikens grunder* av Patel och Davidson (1991) skriver författarna: ”Dessutom används observationer ofta för att komplettera information som har samlats in med andra tekniker.” (s. 74)

Mitt mål var att skaffa mig underlag till intervjuerna, få en uppfattning om hur verksamheterna kunde se ut och vilka förutsättningar som fanns för att bedriva musikverksamhet i dessa lokaler.

Genomförande

Innan jag åkte ner till Sydafrika kontaktade jag två personer som tidigare hade jobbat med musikprojekt för SIDA i Sydafrika. Jag genomförde telefonintervjuer på cirka 30 minuter med dessa intervjupersoner. Mina intervjufrågor hade jag tidigare skickat till min handledare för att ta reda på om de var tillförlitliga och giltiga. Jag fick här också en fingervisning om huruvida de var konkreta, beskrivande eller värderande.

Jag fick även ett tips om en musikterapiverksamhet som höll till i en kåkstad i Sydafrika vilken jag mailade innan jag åkte ner. Jag fick ett entusiastiskt gensvar på min undersökningsidé och lovades att få hjälp att hitta intervjupersoner och möjligheten till observation när jag väl kom till Sydafrika.

Jag kom fram till att övrig förberedelse i form av att ta kontakt med resterande, tänkta intervjupersoner och styra upp observationstillfällena skulle bli lättare att göra när jag väl kom ner på plats och då jag skulle kunna ringa dem på ett mer ekonomiskt sätt. Eftersom jag skulle befinna mig i Sydafrika under åtta veckors tid ansåg jag att jag hade tillräckligt med tid för att hinna med detta.

Jag ville se perspektivet från personer som bor i områdena och fortfarande går i skolan, hur deras erfarenhet är av musikundervisning/aktiviteter i området och hur den ser ut inom och utanför skolan och vad de anser att det kan ha för betydelse här. Jag ville också höra perspektivet från pedagoger och terapeuter som antingen bor i områdena eller kommer utifrån men som jobbar i dessa områden. Jag ville veta hur de upplever

musikverksamhetens existens inom och utanför skolor, vilka möjligheter respektive hinder som kan uppträda för dess existens och utveckling samt vad den kan ha för betydelse här.

Jag ville även få perspektivet från personer som kommer utifrån och har varit i Sydafrika och arbetat som biståndsarbetare med musikprojekt, hur de har uppfattat situationen av formell respektive informell musikundervisning, hur de har upplevt behovet av detta samt vilka möjligheter och hinder de har stött på.

Bell (1995 s. 64) tar upp vikten av att få ett så representativt urval av svar som möjligt för att man ska kunna uppfylla målsättningarna med uppsatsen. Jag har därav vänt mig till åtta personer som har erfarenhet på olika sätt av musikundervisning/musikaktiviteter i kåkstäder i Sydafrika. Det sex personerna som jag har intervjuat under min vistelse i Sydafrika har haft anknytning till kåkstad 1 och kåkstad 2, som jag har fokuserat på. Det två intervjupersonerna som har jobbat genom Sida vände jag mig till för att få en överblick över formell och informell musikundervisning i Sydafrika och dessutom få lite mer underlag inför mina fältstudier.

Jag hade planerat att intervjua ytterligare två elever. Bortfallet för eleverna berodde på att de inte hade medtagit sina consent form (samtyckesinformation) på vilken deras föräldrar skulle ha skrivit under. Det var då av etiska skäl inte möjligt att genomföra dessa intervjuer. Jag tänkte också intervjua en lokal musiker men han var frånvarande p.g.a. sjukdom på den inplanerade intervjudagen och det fanns ingen vidare möjlighet att få till ett nytt intervjutillfälle då jag var beroende av säker transport in och ut från kåkstaden.

Observationerna var ostrukturerade och jag använde mig av anteckningar med nyckelord över hur lokalen såg ut, vad som fanns i den, vilka övningar som gjordes under lektionens gång samt små händelser som jag ansåg var värda att ta upp i intervjun.

Jag valde att observera vid några tillfällen då musikundervisning förekom i kåkstad 1 och kåkstad 2. Observationstillfälle ett skedde i kåkstad 1 på en sånglektion och varade i 40 min. Lektionen leddes av lärare 1 som jag intervjuade.

Observationstillfälle två skedde i kåkstad 1 på en jembelektion som var 40 min. lång och leddes av en annan musikpedagog som jag inte intervjuade.

Observationstillfälle tre skedde i kåkstad 2 på en körlektion, ledd bl.a. av musikterapeuten och creative music facilitator som jag intervjuade. Lektionen var en timme och här medverkade elev 1 som jag intervjuade.

Observationstillfälle fyra skedde i kåkstad 2 på en marimbalektion ledd av en musikterapeut som jag inte intervjuade. Här medverkade elev 2 som jag intervjuade. Observationstillfälle fyra blev endast av halva lektionen, cirka 20 min., då detta blev en oplanerad observation och jag var tvungen att åka när personen som skulle skjutsa mig hem skulle åka. Denna lektion skulle även ha leddes av den lokala musikern som jag skulle ha intervjuat men som blev sjuk.

Kåkstad 1 är en kåkstad där övervägande svarta sydafrikaner bor och som har xhosa som förstaspråk. Kåkstad 2 är en kåkstad där övervägande färgade sydafrikaner bor och som har afrikaans som förstaspråk.

Jag har försökt att utgå från de anvisningar för forskningsetik vid samhällsvetenskaplig forskning som refereras i en metodikbok för examensarbetet i lärarutbildningen av Johansson & Svedner, 2001 (s. 24-25).

Samtliga deltagande från musikprojektet i kåkstad 2 fick skriva under ett consentform innan intervjun skedde. De två eleverna hade fått föräldrarnas underskrift. Vid de flesta observationstillfällena presenterade jag mitt arbete kortfattat så att de visste varför jag var där.

Eftersom intervjun i kåkstad 1, med musiklearen, lärare 1, som var verksam där, var oplanerad hade jag inte med något consentform men jag förklarade intervjupersonens rättighet till anonymitet, vad syftet med arbetet var och jag fick tillåtelse att spela in intervjun. Jag erbjöd att komma tillbaka med ett consentform men personen gav sitt medgivande till att vi skulle genomföra intervjun ändå.

Min närvaro och mitt observations syfte blev förklarat av musiklearna i kåkstad 1 på xhosa då flera av barnen inte talade engelska. Den andra musiklearen, lärare 2, som bodde i kåkstad 1, sa att den inte behövde skriva på något consentform och den gav sitt samtycke till att spela in intervju.

De två intervjupersonerna, som hade jobbat för SIDA hade fått förklaringar via mail om vad arbetet gick ut på och förfrågan om att spela in intervjun, vilket de hade godkänt över mail. Jag förklarade även via telefon syftet med arbetet och att jag skulle värna om deras anonymitet.

Valet av att intervjupersonernas anonymitet kom sig av att musikerapeuterna ansåg att detta var viktigt. Jag såg inte heller något främjande i att ha med intervjupersonernas identitet då detta inte var relevant för resultaten av studien.

Ingen av intervjupersonerna har tagit del av resultatdelen i efterhand. Jag har inte fått någon förfrågan på detta och sex av åtta intervjupersoner talar inte språket som uppsatsen är skriven på.

Jag valde att göra ljudinspelningar via MP3-spelare och telefon under samtliga intervjuer för att därefter transkribera hela intervjuerna ordagrant. Detta kändes väsentligt för att vara säker på att allt skulle komma med och att jag samtidigt skulle kunna koncentrera mig på vad intervjupersonerna sade, vilket är av värde om en kvalitativ intervju ska kunna ske med följdfrågor på innehållet.

Valet att spela in intervjuerna berodde även på att dessa skedde på engelska, vilket inte är mitt hemspråk, och vissa av accenterna kunde vara ganska svårförståeliga då flertalet av intervjupersonerna inte heller var engelsktalande utan talade t.ex. xhosa eller afrikaans som förstaspråk. Vid sammanfattningen av resultatet översatte jag de engelska transkriberingarna till svenska.

När jag utförde mina observationer använde jag mig av ett anteckningsblock och dokumenterade rummen och dess innehåll med en kamera. I kåkstad 2 fick jag inte tillåtelse att filma eller fotografera under tiden musikterapiverksamheten bedrevs men jag fick fota rummet och miljön runt omkring när eleverna inte var där. I kåkstad 1 fick jag tillåtelse att filma och fota obegränsat.

Metoddiskussion

Jag testade mina intervjufrågor ett par gånger på några vänner innan jag använde dem i fält dels för att få lite feedback och dels för att öva mig på att vara neutral, i min frågeställning och neutral i min respons gentemot intervjupersonen. Med neutral menar inte att jag ska verka helt avstängd och ointresserad. Det jag syftar på är att inte visa någon värdering eller förförståelse i mina reaktioner. Jag fokuserade sedan extra mycket på denna neutralitet i mina intervjuer och försökte att inte visa någon värdering i mina kommentarer. Ibland fann jag det svårt att veta var gränsen gick mellan mina kommentarer som visade att jag var intresserad, till kommentarer där jag höll med det intervjupersonen sagt och därmed öppet visat min värdering i det hela. Trots mina testintervjuer finner jag det svårt att förbereda mig nog, då alla personer och möten med personer är så totalt olika. Det är därför svårt att veta om jag på ett omedvetet sätt kan ha lett mina intervjupersoner att svara på ett visst sätt.

Bandspelaren kan säkerligen också ha påverkat en del svar hos intervjupersonen, men på vilket sätt är svårt att veta då jag inte har annat att jämföra med. MP3-spelarens fördel är att den inte är uppseendeväckande stor och jag uppmärksammade dessutom aldrig, när intervjun väl hade satts igång, att intervjupersonen fäste någon uppmärksamhet, som kommentarer eller blickar, på apparaten.

Svaren registrerades exakt, men svårförståelig dialekt från vissa intervjupersoner och störande bakgrundsljud ledde ibland till att vissa meningar inte blev fullständiga vid transkriberingen. Jag upptäckte ändå en del ord och betydelser av formuleringar som jag inte uppfattat vid intervjutillfället vilket gjorde att vissa svar blev av en aning annan karaktär än vad jag ursprungligen hade tolkat dem som.

Jag fann det fördelaktigt att jag tidigare har vistats på denna ort då jag kände igen vissa uttryck och namn på ställen som är lokala, vilket annars hade kunnat leda till fler missförstånd. Jag hade även fördel av att jag var van vid att höra vissa accenter, vilka jag första gången jag var nere hade svårt att förstå.

Jag finner det positivt att ha använt mig av både intervjuer och observationer, vilket jag tror har gett mig ett bredare perspektiv av situationen och ett underlag till vissa intervjuer. Jag inser dock att jag även borde ha gjort ett par testobservationer. Eftersom detta var ostrukturerade observationer borde jag ha gjort en lista på exakt vad jag skulle observera och anteckna om. Kameran var en viss hjälp då denna kunde avslöja detaljer om rumsbeskrivning i efterhand, men eftersom jag inte hade möjlighet att filma i kåkstad 2 kan vissa detaljer ha undgått mig där.

För att få ett bredare perspektiv hade jag behövt intervjua ett större antal individer. Jag inser i efterhand att det också hade varit intressant att intervjua någon/några personer som inte jobbade inom kulturområdet, t.ex. en lärare som inte var musiklärare, en rektor eller en annan person som hade inblick i skolvärlden och i hur musikverksamheten såg

ut inom och utanför skolan. Här hade jag kunnat få en åsikt från en person om hur behovet av detta värderas. Det hade varit intressant att se om det skiljde sig åt från de personer som jag har intervjuat och som antagligen är positiva inför det hela då de valt att jobba med detta. Det hade dessutom kunnat resultera i ett material som hade blivit mer representativt för en hel grupp.

Det har varit en väldigt intressant undersökning att genomföra och den har gett många bestående intryck. Jag önskar att jag får möjlighet att så småningom åka tillbaka och ta del av hur de olika NGO-projekten har utvecklats. Jag hoppas fler liknande initiativ till att starta upp musikverksamheter tas. Barnen i dessa fattiga områden skulle då få chansen till att ta del av positiva musikupplevelser, upplevelser som kanske blir minnesvärda för resten av livet.

Resultat

Intervju SIDA 1 och 2

SIDA-person 1 (SIDA 1) är en medelålders, svensk kvinna som idag jobbar på ett universitet i Sverige. Hon jobbade under cirka fem års tid, i början av 2000-talet, i Sydafrika bl.a. med några musikprojekt. Hon var involverad i SIDA när de startade ett flertal NGO-musikprojekt, lärarfortbildning i musik och stöttning av redan befintliga NGO-projekt.

SIDA-person 2 (SIDA 2) är en medelålders, svensk man som tidigare har varit ansvarig för musikutbildning på högre nivå i Sverige. Han blev tillfrågad att komma ner till Sydafrika som sakkunnig inom detta område för att bl.a. ta hand om flera institutioner runt om i Sydafrika på 90-talet och jobbade där för SIDA. Projektets huvuduppgift när han var där var att stärka musikutbildningen i Sydafrika, främst i de eftersatta, underprivilegerade områdena, alltså kåkstäder, men även i stadskärnorna. SIDA 2 var med och startade upp en musikakademi i kåkstad 2.

Intervju med SIDA 1: Intervju skedde per telefon på svenska. Detta var den första telefonintervjun som jag någonsin har gjort vilket gav upphov till lite nervositet från min sida. Intervjun pågick under cirka 30 min. vilket var min ursprungliga plan.

Intervju med SIDA 2: Även denna skedde per telefon på svenska. Här råkade jag öppna intervjun med frågan: "Kan du berätta lite om din roll i detta projekt?". Jag fick ett svar på cirka 15 min. i vilket en hel del av resterande svar på frågor kom fram i. Jag gav personen möjligheten att tillägga något genom att ändå gå igenom samtliga frågor. Vi talade i cirka 30 min.

SIDA 1 berättar att musikprojekten som hon har varit med och startat har haft fokus på att, i dessa problematiska områden där det startats, ge ungdomarna något alternativt att göra från att dra på gatorna och komma undan de kriminella gängerna som vill locka in ungdomar. Hon anser att det är ett alternativ till våld och kan ge någon form av support till barnen då musik oftast inte förekommer i hemmen. Hon tycker att musikundervisning kan bidra till att barnen får en möjlighet att samarbeta med andra barn samt ett mål att kämpa mot.

Även SIDA 2 anser att musik är viktigt för att försöka mota bort ungdomarna i kåkstäderna från kriminalitet och drogmissbruk.

SIDA 1 tycker att det är viktigt att få in musik som ämne i skolan då hon anser att till skillnad från att lära sig matte eller språk så är detta ett annat slags språk som är viktigt att kunna behärska eller kunna kommunicera på. Musik kan dessutom passa en del personer bättre än att kommunicera på t.ex. matte.

Då SIDA 2 upplever en brist bland barns och ungdomars eget skapande tycker han det är viktigt att få in musikverksamhet i grundskolorna så de lättare ska kunna komma i kontakt med detta. Utöver detta tycker han det är svårt att veta vad musikutbildningen kan tillföra barn i kåkstäder, då det knappt existerar någon sådan.

SIDA 1 utgår från hur situationen såg ut i Sydafrika för några år sedan, då hon var verksam i kulturprojekt där. Hon berättar:

– Många projekt är ju s.k. NGO-baserade, Non government organisation, oberoende organisationer som får stöd från t.ex. SIDA i Sverige eller från någon annanstans och dom leds oftast av någon eldsjäl som av någon anledning ser att det är viktigt att jobba med musik, eller andra konstarter också för den delen, och driver det ofta på små medel där lärarna får jobba, ibland kan jag tänka mig, mer frivilligt.

Hon tror även att det kan skilja sig väldigt mycket mellan olika organisationer. Vissa funkar väldigt bra medan andra har problem med organisation, administration och lokal. Den musikundervisning hon har sett i skolor består främst av körverksamhet.

SIDA 2 upplever att det saknas musikverksamhet utanför NGO:erna. Han beskriver musikämnets existens i Sydafrika:

– Mitt intryck var att musik, trots att det är på en kontinent där den största rikedomen kanske finns kulturellt i musik och rytm och allt det här, så var det väldigt nertryckt eller obefintligt.

Han tror att det har med den afrikanska urbaniseringen att göra, alltså när människorna tvingades till kåkstäder och den basala överlevnaden i form av att äta blev det primära.

När det gäller musik som ämne i skolan tror SIDA 1 att ämnet går under ett samlingsbegrepp som heter art & culture vilket ska innefatta musik, drama, bild och andra konstarter. Detta ämne hade uppkommit i slutet av hennes arbetstid i Sydafrika, genom den nya lärarreformen, Curriculum 2005. Då hon upplever att lärarna saknade utbildning inom alla dessa ämnen tror hon att:

– Curriculum 2005 är en vision i mångt och mycket som inte har gått att genomföra.

SIDA 2 håller med om att Curriculum 2005 har bra ambitioner, men han har också svårt att se att den kan genomföras.

SIDA 2 känner till en skola som har fortbildningsprogram för lärare och som drivs av en erkänd musiker i Sydafrika, vilket han tror är fördelaktigt för denna person i form av att utländska biståndsorgan lyssnar på honom och ger honom pengar. För övrigt

uppfattar SIDA 2 det som att ungdomarna lär sig musik genom NGO:er, vilka han, på samma sätt som SIDA 1, beskriver som organisationer som drivs av en eldsjäl. Han nämner även kyrkan som har barnmusiktimmar.

SIDA 1 ger exempel på de kulturprojekt som hon har varit med och drivit vilka liknade en typ av kulturskola som bedrevs parallellt eller efter den vanliga grundskolan. Hon talar även om ett projekt där de har inriktat sig på barn i dessa områden med fysiskt och psykiskt handikapp för att ge dem något slags vettigt liv.

SIDA 2 talar om att det fanns musikskolor (NGO), som SIDA var med och stöttade, som låg i städerna och även i kåkstäderna centralt belägna för att fånga upp så många elever som möjligt.

SIDA 1 har även medverkat i en del lärarfortbildningsprojekt där t.ex. lärare från kåkstäder bjöds in till staden för att få lärarfortbildning i musik. Hon har också varit med och jobbat med andra lärare som har åkt ut till kåkstäderna och varit med i punktinsatser. Hon säger:

– Tanken att ge stöd till lärarfortbildning är ju att det går sen vidare till många fler om man säger så, till eleverna så småningom.

Hon talar om att dessa projekt gällde fortbildning i musik för grundskolelärare.

Även SIDA 2 känner till några NGO:er om bedrev fortbildning i musik för lärare från olika stadsdelar inklusive kåkstäder som bl.a. SIDA var med och stöttade.

På frågan om urval av vilka som får vara med i SIDA-projekten tror SIDA 1 att musikprojekten som riktat sig mot barn och ungdomar var öppna för alla medan lärarfortbildningsprojektet byggde på lärarnas intresse efter att de gjort en förfrågan på skolor. Vissa projekt säger hon byggde på att eleverna betalade in en mindre summa vilket exkluderade vissa barn och ungdomar som inte hade råd.

SIDA 2 är av samma åsikt och ger ett exempel på en skola som hade tillkommit under apartheid. När portarna öppnades kunde rektorn inte neka någon en plats då elever var så less på begränsningar efter apartheidtiden, vilket ledde till ganska stort kaos.

När det gäller problem för musikundervisningens existens och utveckling tar SIDA 1 upp faktorer som brist på pengar, inga lärare, inga lokaler, inga instrument, egna initiativ, dåligt med support för eleverna. Hon tror inte att skolorna prioriterar utbildade musiklektörer när de har stora problem att få till basämnen. Hon tycker att det har varit svårt att få till fungerande organisationer då det i dessa områden råder allmän kollektiv depression, 70 procent arbetslöshet, stora drogproblem och mycket våld. Många projekt hade därav blivit en punktinsats som endast fanns när SIDA gick in med pengar, men som har försvunnit när SIDA inte längre är kvar.

Även SIDA 2 ser svårigheten med att få projekten att överleva när SIDA hade dragit sig ur och att mycket hade hängt på om det funnits någon drivkraftig person som hade kunnat ta över. SIDA 2 anser också att det handlar om prioriteringar och säger:

– Även om dom på schemat har musik så kidnappas ämnena då utav t.ex. matematik, av någon som tycker att dom behöver mer tid då.

Han tror även att denna låga prioritering kommer sig av att det inte finns utbildade lärare i musik inom dessa områden. Han talar även om svårigheten att bedriva musikundervisning när resurser i form av lokal och instrument saknats och att de även inte kunnat förvara instrument då de stulits på kvällarna.

Vissa skolor som SIDA 2 två känner till kostar ganska mycket vilket hade lett till att en del elever fått låna ihop pengar från olika släktingar, vilket i sin tur hade satt stor press på eleven att prestera bra. Ett annat problem han upplever är skolans behov av pengar vilket leder till en viss släpshänthet vid intagningar.

Sammanfattning och tolkning av SIDA-intervjuerna

Båda intervjupersonerna ansåg att genom musikprojekt kunde man ge ungdomar ett alternativ till att driva runt på gatorna och dras in i gäng, kriminalitet och drogmissbruk. Båda ansåg att det var viktigt att få in musik som ämne i skolan då det i nuläget saknades. De hade båda upplevt att musikverksamhet förekom främst genom NGO:er som drevs av någon eldsjäl och att organisationerna kunde fungera varierande. Läroplanen som infördes 2005 hade haft goda visioner men verkade inte fungera i praktiken då skolorna saknade ekonomiska resurser. De flesta SIDA-projekten hade mest fungerat som en punktinsats och inte överlevt när SIDA drog sig ur.

Båda intervjupersonerna var verksamma för ganska många år sedan i dessa projekt så deras svar gällde främst hur situationen såg ut för cirka 10 år sedan. Mycket kan ju ha förändrats sedan dess. Jag fick intrycket av att SIDA 2 verkade tycka att SIDA-arbetet, som han hade varit involverad i, hade varit meningsfullt. SIDA 1 verkade kämpa med att komma ihåg en del detaljer då det var så länge sen men var engagerad och hittade en stor rapport som hon skrivit efter SIDA-arbetet och som jag fick ta del av.

Intervju lärare 1 och 2, musikterapeut, creative music facilitator

De flesta av intervjuerna skedde i kåkstad 1 eller 2. För att komma in på ett tryggt sätt i kåkstäderna var jag tvungen att få skjuts av ansvariga personer för respektive NGO-projekt. I båda kåkstäderna finns en stor spridning av ekonomiska tillgångar och välfärd bland befolkningen. Stora områden med bostäder i form av plåtskjul som sakar elektricitet och toalett existerar, men det finns även områden där det finns vanliga hus med elektricitet och badrum. Medellivslängden bland folk i dessa områden är relativt kort vilket har resulterat i att en stor del av befolkningen i kåkstäderna är unga.

Samtliga intervjuer skedde på engelska. Jag har valt att låta citaten vara på engelska då jag tycker svaren känns mer levande och korrekta på detta sätt.

Lärare 1

Lärare 1 är en svart kvinna i dryga 30-årsåldern och bor och har växt upp i kåkstad 1. Hon kommer från en musikalisk familj och började sjunga professionellt som tioåring. Idag jobbar hon som frilansande musiker, musiklärare och behärskar ett flertal afrikanska instrument som t.ex. jembe och mbira. Hon har undervisat och uppträtt i

Europa men valde att komma tillbaka och undervisa i bl.a. kåkstad 1 då hon kände att hon ville ge barnen här en möjlighet att lära sig afrikansk musik. Hon jobbar nu tre dagar i veckan i ett NGO-projekt i kåkstad 1. Hennes huvudspråk är xhosa.

Intervjun var oplanerad och skedde i en bil på en parkering då detta var det tystaste stället vi kunde hitta på området. Intervjun blev avbruten ett par gånger av några elever som ville ha sina saker som lärare 1 hade tagit hand om och även av väntande elever som skulle få skjuts hem av lärare 1. Intervjun hölls inom min planerade tidsram som var 30 min.

Lärare 1 anser att det finns väldigt lite musikundervisning i kåkstad 1. Hon nämner projektet som hon jobbar i och även att det finns en skola som har en kör.

Detta gäller generellt, enligt lärare 1. Det saknas egentlig musikundervisning i skolorna. Hon känner till en high school som har en kammarkör, men ingenstans där det finns tillgång till instrument. Däremot berättar hon om försök till att införa någon form av musikaktivitet som kan innebära att barnen efter skolan kan lära sig marimba, men inget som existerar i dagsläget. Hon säger även att det inte finns någon läroplan för musik. Hon vet att det finns vissa art & culture-lärare, vilka oftast blir tillfrågade att komma och jobba gratis, vilket hon anser inte fungerar i längden

Lärare 1 känner att musikämnet inte prioriteras i de svarta skolorna. Det finns inget stöd från regeringen. Talangfulla ungdomar får ingen hjälp. Hon berättar:

– You can see a kid when she grew up that hey, this kid has got a beautiful voice, but it just collapse. There is no follow up.

Lärare 1 nämner dock att när det har varit tillfälliga musikprojekt i kåkstad 1, bl.a. ett internationellt som hon har varit involverad i, så har responsen och efterfrågan hos eleverna varit stor.

Vad lärare 1 känner till, är det projekt hon jobbar i nu det enda forumet som ger barn och ungdomar möjlighet till att få musikundervisning i kåkstad 1, vilket har resulterat i att det kommer enormt många barn dit, en ständigt växande skara.

Hon berättar att man kan gå till kyrkan och sjunga, men att det här inte finns tillgång till någon lärare som kan lära en att sjunga. Hon tror att om någon i kåkstad 1 vill lära sig spela instrument behöver de ta sig ut ur kåkstaden till mer centrala delar av staden och betala avgifter för att lära sig detta, vilket hon anser är svårt för många.

Genom detta projekt har de, enligt lärare 1, gjort barnen i kåkstad 1 medvetna om att man kan bli något, man kan bli t.ex. läkare, lärare i musik, något hon tror barnen inte får information om från skolan.

Lärare 1 värnar om afrikansk musik, att det är viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån, vilket hon använder sig av på lektionerna. Hon blandar även in dans på sånglektionerna och olika afrikanska instrument. Hon tycker att det inte endast handlar om musik och lärande utan också om att disciplinera barnen och visa dem hur man ska bete sig och våga tala ut. Detta är aspekter som hon anser att en del av barnen inte får med sig från hemmen eller genom skolan. Hon säger:

– So I think for them it's more fun because we are not just concentrating on music. We are like their second mothers and fathers.

Lärare 1 berättar att NGO-projektet är öppet för alla vilket har medfört att de har för många barn att hantera och att situationen är ganska kaotiskt. Barnen kommer nästan varje dag och trots att man i NGO-projektet försöker göra åldersuppdelningar på olika lektionstillfällen känner hon att hon inte kan hindra barnen från att vara med. Hon anser även att föräldrarna inte har blivit särskilt involverade i projektet då detta är ganska nystartat, men att det är något som de jobbar med att förbättra.

Lärare 1 anser att musik är ett universellt språk vilket alla kan kommunicera på samma sätt genom. Hon tycker att musikundervisningen ger barnen viktig stimulans då de ofta är uttråkade och inte har så mycket att göra i dessa områden. Projektet hon jobbar i kommer även ha musikaktiviteter vid jul vilket då kan sysselsätta barn som kommer från svåra hemförhållanden med dålig ekonomi.

Lärare 1 önskar att det skall bli fler musklärare anställda i projektet hon jobbar med. Hon hoppas på att få dit personer som kan lära ut att spela marimba, gitarr och andra instrument och även att lokalerna kan utvidgas så de kan ta emot fler barn. Hennes önskan är även att projektet ska bli en bestående verksamhet och att det skall involvera föräldrarna mer så att de vet vad barnen håller på med.

Lärare 2

Lärare 2 är en svart man i medelåldern som bor i kåkstad 1 och flyttade dit som fyraåring. Han växte upp i en musikerfamilj som höll på med traditionell afrikansk musik och lärde sig musik från familj, omgivning och genom resor. Han gick även i en musikskola i kåkstad 1 och därefter i en musikskola som låg i kåkstad 2 och avslutande utbildning på ett universitet i Sydafrika där han även undervisar idag. Han jobbar även som musiker och turnerar runt i Sydafrika och Europa. Hans huvudspråk är xhosa.

Intervjun ägde rum på lärare 2:s kontor och varade i drygt 30 min. Då vi känner varandra sen tidigare erkände intervjupersonen efter intervjun att han aldrig hade haft en så emotionell intervju tidigare och att han trodde att detta hade varit annorlunda om vi inte hade haft denna uppbyggda relation. Han uttryckte detta genom att säga:

– Im not talking to a stranger, Im talking to a sister which I've met here before so it makes things now go more smoother and that's why I could say all these thing. If somebody that I dont know I was not gonna say all those things.

Jag lovade efter förfrågan att skicka den inspelade intervjun via mail till honom, vilket jag gjorde strax därefter.

Lärare 2 berättar att det i kåkstad 1 är många bröllop, begravningar, traditionella ceremonier och ceremonier vid barns födelse i kåkstad 1 där musik och musiker alltid är närvarande. Han säger att invånarna, barn och vuxna, lär sig många lokala sånger genom att vara närvarande vid dessa ceremonier.

Han tycker inte det finns någon riktig musikutbildning i denna kåkstad. Han har själv haft planer på att bygga en musikskola här, men han har inte fått något bidrag från regeringen och har då inte kunnat genomföra planen. Lärare 2 känner inte till något formellt projekt där man kan studera musik på heltid. Han vet att det finns mindre projekt som endast är på halvtid och inte är formellt organiserade eller visar sig utåt.

De flesta musikaktiviteterna tror lärare 2 sker på bakgårdar och i hemmen. Han pratar även om att många sånger lärs ut muntligt från generation till generation. Det finns mycket material, menar han, som än idag inte är nedskrivet. Han har till exempel lärt sig sånger av sin pappa som i sin tur lärt sig dem av sina föräldrar.

Lärare 2 är mycket besviken på den svarta regeringen som har varit vid makten i 16 år. Det råder korruption och pengar försvinner på olika ”mystiska” vis genom ministrar. Han berättar:

– My government, the black government that you are hearing, this is not the effort that we were expecting. Once you promised the people about their education, once you promised the people about their free houses, if you dont do those things people will do revolt. People will always fight and people will always strike, you know, because you promised them./.../ The Black communities are underprivileged still even today. Even if you can try and find instruments, to teach the children, where do you go?

Det är frustrerande för lärare 2 att han istället för att kunna lära sitt eget folk, barn från sin egen kåkstad, musik, så åker han runt till andra skolor utanför sitt samhälle som har mer pengar och delar med sig av sin kunskap och sina erfarenheter och utvecklar musikundervisningen på dessa ställen.

Ett annat problem med bristen på musikundervisning som lärare 2 tar upp är att när ungdomar från kåkstad 1 upptäcker, när de blivit lite äldre, att de har talang för musik, har de väldigt svårt att komma in på någon utbildning. Detta beror på att de inte har fått med sig något i bagaget från grundskolan, vilket oftast krävs för att komma in.

Lärare 2 lägger vikten vid att behålla den traditionella afrikanska musiken, då de lever i ett mångkulturellt land. Här kan musiken verka identitetsfrämjande och lära barnen mer om deras egna traditioner. Musik kan också leda till en framtid, ett yrke för en del av dessa barn. Han anser också att musikundervisning kan bidra till att ge barnen något att göra i området. Han tycker att det är viktigt att musik finns i skolorna vilket han tror kan leda till minskande av våldet som föregår. Han säger:

– And the music it takes children out of the streets it teaches them communication, it teaches them the world, it teaches them to travel all over, it also teaches them that diciplin in music you have to be very good to be a musician and playing with other people, associate with many people you know, learn from other people, share their experience of music. You know so music it plays a very vital roll in the black Africa struggle for freedom. The freedom, if there was not music, even when we were short we sang, when we barrie people we sing you know all those kind of things so music plays a very vital roll you know.

Lärare 2 önskar att hitta en finansiering så han kan bygga musikskolan som han har planerat så länge. Detta skulle medföra musikläroanställningar av folk i kåkstaden och

möjligheten för barn att ha något att göra och att utbilda sig. Hans plan är att skolan ska vara tre våningar, där man i våning 1 lär sig att bygga traditionella instrument, våning 2 ska vara fokuserat på notläsning och även att man lär sig skriva ned muntliga traditionella sånger som inte finns i skrift. Våning 3 ska knyta ihop allt som de har lärt sig för att de sen kan spela musiken. På sista våningen skulle de ske en mix av stilar som opera, jazz och traditionell musik. Han tänker att elever som studerar musik på universitetsnivå kan komma ut till skolan och göra sin praktik. Det skulle leda till ett utbyte där bl.a. eleverna i kåkstad skulle få reda på kriterierna för att studera på högre nivå och universitetsstudenterna skulle få med sig musik och erfarenhet från detta område. Han avslutar med att säga:

– My people they love music, we love music, you know, music is part of our life. That's how we enjoyed ourself, you know, that's how we see ourself as a human being, that's how we can see that we can move to the music you know, and we are only moved of a certain events that are happening in our surroundings. You know, imagine all those things if they were happening in a school... oh I'm telling you, life would be much, much better.

Musikterapeut

Musikterapeut, MT, är en engelsktalande, vit kvinna i knappa 30-årsåldern som har växt upp i Sydafrika och tidigare studerat bl.a. Early chance of development och musikämnen och därefter tagit en master-grad i musikterapi. Hon har jobbat som musikterapeut i NGO-projektet i kåkstad 2 i cirka 1 år. Hon håller vissa sessioner ensam men mestadels gör hon dem ihop med en lokal musiker eller andra musikterapeuter. Grupper hon har hand om varje vecka är bl.a. marimbagrupp, trumgrupp, kör. Åldersspannet på eleverna är från 6 till 19 år.

Intervjun skedde i ett rum där musikterapeuterna hade sitt kontor, lite utanför citykärnan. Vissa distraherande ljud skedde då personalköket låg i anslutning till detta rum. Intervjun blev 30 minuter vilket vi hade kommit överens om som en maxlängd.

Av det MT känner till så finns det inte mycket musikundervisning som existerar i kåkstad 2. Hon tror att det finns en musikakademi i området, vilken hon uppfattar är svårtillgänglig för ungdomarna här. Hon känner till en parad som äger rum en gång om året. Där samlas olika musikgrupper, men hon tror inte alla barn har möjlighet att få vara med här och att omständigheterna runt denna festival inte alltid är av positivt slag. Förutom NGO-projektet, paraden och musikakademin tror hon det är väldigt lite musikverksamhet som föregår i kåkstad 2.

MT anser att det inte finns någon direkt musikundervisning i skolorna, men hon berättar att det finns ett ämne som heter art & culture, vilket dock inte existerar i de sju grundskolor som hon är involverad i.

MT anser att barnen i kåkstad 2 har en möjlighet att uttrycka sig i musiken som de utövar i NGO-projektet, vilket hon inte tror ges vid så många andra tillfällen för barnen. Hon anser att barnen inte uppmärksammas i samhället och tror att de i och med projektet får komma till en plats där de blir uppskattade och där deras insats är viktig. Hon säger:

– I think music also has a way of energizing so in that community it's a lot of apathy, a lot of hopelessness actually, and so it gives them something to look forward to.

Hon tror att barnen får bekräftelse genom de konserter som projektet har anordnat, genom att folk har kommit och tittat på dem och klappat händerna. Detta kan vara en ny upplevelse för ett barn som aldrig tidigare har upplevt uppskattning eller blivit sedd. MT tycker även att musikprojektet ger barnen ett alternativ till att dra omkring efter skolan utan att ha något att göra, vilket oftast är då som barn blir involverade i gäng och droger. I detta område där det förekommer mycket gängbråk, drogmissbruk, våld och liknande, är det viktigt att erbjuda barnen ett kontinuerligt stöd genom musikaktiviteter efter skolan, då inget liknande erbjuds någon annanstans i området.

– So I think it offers them a lot of things /.../ the positive group experience and a place to belong, a place where they can make friends that sort of, obviously with the gangs, the upside of being with a gang is that you belong somewhere, so we try to offer them the same belonging but in a positive space.

Projektet ser MT som ett ställe där barnen har kunnat utvecklas och känna sig bra på något, vilket påverkat självförtroendet på ett positivt sätt. Hon säger också att eleverna får uppleva att ta ansvar i form av att komma i tid och tänka på andra personer i gruppen. Hon ser även effekten vid körrepetitioner där eleverna oftast anländer i ett kaotiskt tillstånd, men så fort musiken sätts i gång så fångar den deras uppmärksamhet och skärper fokus. Hon berättar att när repetitionerna är slut återgår många till tillståndet de befann sig i innan lektionen startade; kaotiska eller introverta.

MT berättar att projektet är frivilligt och att alla är välkomna. Nya trumgrupper som så småningom övergår till marimbagrupper startas då och då. När eleverna väl har börjat i en grupp förblir de i samma grupp genom hela processen. Kören är en öppen grupp och fokus är inte på talang utan på deltagande, att vara där varje vecka och att bli uppskattad för detta, vilket hon anser är ett mer terapeutiskt synsätt.

Musikprojektet väljer att använda sig av varierade former av musik, allt från traditionella, sydafrikanska sånger, andra afrikanska länders musik till mer radiomusik som t.ex. Lady Gaga. MT berättar att de använder sig av en blandning av afrikaanssånger, xhosasånger och engelskspråkiga sånger då det både finns barn som har afrikaans och barn som har xhosa som förstaspråk. Låtvalen ska kännas relevanta för barnen:

– Songs that children can connect to, so yeah, they need to take ownership of the music. We are not gonna sing some latin church song cause that's something that is really completely outside of their frame of reference. So it's about to be relevant to what they like and their kind of music, on one hand, and on the other hand to expose them to other things as well.

Många föräldrar befinner sig inte i en situation där de kan erbjuda barnen musik, då apati är ett stort problem i Kåkstad 2, både bland vuxna och bland barn. MT upplever även att motsatsen kan uppstå hos en del elever vilka istället är överenergiska och kaotiska. Hon tror att det beror på att de inte känner sig tillfredsställda särskilt ofta då de vuxna i deras omgivning saknar emotionella resurser till att hantera sina barn. Dock

kan hon se hur förvånade deras föräldrar och andra invånare har blivit när NGO-projektet har haft konserter, en förvåning över att deras barn kan inneha denna kapacitet och talang.

MT berättar att projektet har som mål att få folk från kåkstad 2 att så småningom ta över och driva vidare musikverksamheten. På grund av områdets apatiska förhållanden där många är arbetslösa, deprimerade och inte gör någonting, ser hon en svårighet i att få en person att ta sig ur detta tillstånd för att hålla i musikverksamhet.

MT tycker att alla barn behöver tillgång till musik vare sig man är rik eller fattig. Ett av NGO-projektets huvudfokus är på psykosocialt stöd genom musik och användning av musik som social resurs vilket hon tror kan göra stora skillnader i denna typ av samhälle. Hon tycker att genom att tillföra musik till personer som bor i denna typ av samhälle kan det erbjuda dem mycket:

– People can either be solist or be a part of a group. You experience a lot of different emotions with different music, music can evoke different things in people and obviously in the programmes that we are doing the different groups they, I've said it before, but they give that group experience, sense of belonging, a place where you can feel good at something, a place where you can perform and be affirmed by people.

MT hoppas att musikverksamheten ska bli bestående så att den dagen NGO-projektet inte längre finns ska den ändå drivas vidare av andra personer i kåkstad 2.

Creative music facilitator

Att vara creative music facilitator, CMF, innebär både att jobba som självständig musikpedagog och som assistent till musikerapeuterna i deras musikterapisessioner. CMF är en kvinna i 30-årsåldern som kommer från Storbritannien och har examen i musik, är professionell violinist, spelar piano och har jobbat med NGO-projektet i kåkstad 2 i cirka 3 år, först 6 månader som volontär och sen som fast anställd. Hon ville jobba i en annan miljö och vara delaktig i musikens främjande roll i ett samhälle som detta så därav hennes val av att åka dit. Uppgifter hon har i projektet är huvudsakligen att ha musikgrupper med barn under 5 år, musikgrupper i grundskolan med varierande storlek från 10 till 40 barn. Hon assisterar även i ett flertal musikterapi grupper och ackompanjerar på piano.

Intervjun ägde rum i ett lärarrum i kåkstad 2 på skolan jag besökte. Längden på intervjun blev cirka 30 min.

CMF uppfattar det som att det nästan inte finns någon musikundervisning i kåkstad 2. Hon säger att musik inte är ett standardämne i skolan. Hon känner till att det finns vissa entusiastiska personer som lär ut musik i samhället på eget initiativ genom musikkunskap de har med sig i bagaget eller genom böcker de kommit över, men att detta vanligen inte bedrivs genom skolan. Även CMF pratar om musikakademin som finns i området. Här förekommer instrumentalundervisning och hon tror detta är enda musikskolan på området. Hon nämner också paraden som existerar i området och säger att det är en stor årlig festival som ungdomarna övar inför året runt. Hon berättar att denna har politisk anknytning och att den är kopplad till gäng i samhället, vilket kan leda till negativa konsekvenser.

CMF anser att det finns en musikkultur i området men att det inte behöver betyda att barnen alltid har tillgång till den. Hon tror att barn kommer i kontakt med musik om det finns i familjen men att detta annars är svårt om musiken inte existerar i hemmen. Hon har märkt att barnen i området lyssnar mycket på radio, upplever musik via tv och i minibussarna där musik spelas och lär sig sen själva olika sånger som de har hört och sett.

Hinder som finns för musikundervisningens existens i skolorna upplever CMF har att göra med ekonomin. Skolorna drivs med minimala ekonomiska resurser så de kämpar även med att få till alla basämnen och hon tror inte att de prioriterar något som de anser är utöver detta. Hon tror även att det inte finns några musiklektioner då detta inte är ett standardämne i skolan och att lärarna inte heller får med sig någon egen musikutbildning i bagaget.

CMF upplever en växande efterfråga på musikundervisning i skolan av lärare då de har önskat musiklektioner till klasserna och utökning av NGO-projektet. Även vuxna i samhället har frågat efter marimbalektioner. Folk i Kåkstad 2 har blivit mer och mer medvetna om NGO-projektet och kommit till konserterna de har haft. Hon tror att projektet har blivit en accepterad del för folket i Kåkstaden. Även olika band som startats genom projektet har blivit tillfrågade att spela på olika evenemang i samhället.

CMF tycker att musik, särskilt genom den metoden de använder sig av i projektet, är en väldigt öppensinnad form att jobba med; det finns inga rätt eller fel. Hon tycker musiken erbjuder barnen kunskap och utrymme för att spela och använda sin fantasi. Hon säger att genom musiken kan barnen i detta område faktiskt få vara barn. De kan slippa för en stund att ha att göra med vuxna personers problem i deras omgivning.

CMF har under processen sett att barnen har fått mer självförtroende, utvecklat sin spelförmåga men också förmågan att spela med andra barn. Hon har upplevt, särskilt hos xhosabarn, då detta inte är deras kommun, att de i början var väldigt nervösa, tillbakadragna och separerade från de andra barnen, men att musiken har fört dem samman.

Mycket av låtmaterialet hon använder sig av på musiksessionerna är komponerat av musikerapeuter, vilket är skrivet i musikutbildningssyfte för olika typer av aktiviteter, men också framtagna utifrån ett terapeutiskt synsätt. Hon arbetar efter musikerapeutiska principer genom att vara flexibel under lektionerna och få möjlighet att "go with the flow of the music". Hon har även använt sig av start- och slutsånger vilket används i musikerapisessioner.

Sångerna innehåller en blandning av de olika språken då det finns både afrikaanstalande och xhosatalande barn i klasserna. Dessa är oftast ganska uppdelade och hon försöker använda språken parallellt och göra dem förståeliga för alla barnen och även få barnen att bli stolta över sin kultur och sitt språk.

Hon lägger vikten vid att barnen ska kunna delta utifrån den situation de befinner sig i. Detta behöver nödvändigtvis inte vara att de kan alla ord i en sång. Ibland kan någon delta genom att spela trumma, ligga på golvet och lyssna. En del tillbakadragna barn kanske bara stampar takten. Hon känner även att barnen vågar visa sina känslor mer under sessionerna. Genom musiken kan även de barn som är väldigt högljudda uppleva

hur det är att t.ex. sjunga svagt, och tillbakadragna barn har här en chans att göra sin röst hörd och bli sedda.

CMF tycker musik är ett sätt för barnen att uttrycka sig genom och vara kreativa, lekfulla och påhittiga, något hon annars inte tror de har möjlighet till så ofta i dessa områden. Hon anser att musikalisk stimulans är ovanligt här och att det annars är mest fråga om disciplin, bli "told what to do" eller bli lämnade, drivandes omkring. Hon tycker musik ger barnen en chans till frihet och ett positivt alternativ till de destruktiva aktiviteter som pågår i kåkstad 2. Hon tycker också att musik kan ge en positiv gruppupplevelse och vara ett alternativ till gäng och droger.

– I think it provides an alternative skill, an alternative experience itself and it's often a way to be seen and heard positively, if children are too loud or are get shouted at, you know they generally seen as naughty. Through the music they can test out how it is to be differently, how to behave differently. So I think it can offer something to everyone.

CMT tycker att oavsett vilket område man kommer från borde alla barn ha tillgång till musik. Det finns talangfulla barn överallt och att alla borde få chansen att ta till vara och utveckla sin talang.

CMF tycker att musiksituationen redan har kommit en bit på väg i kåkstad 2 genom NGO-projektet så det hon önskar nu är att det ska bli ett bestående projekt och tillgängligt för så många som möjligt. Hon hoppas på att det ska finnas många ensembler som drivs av personer från kåkstaden och att t.ex. elever från marimbagrupperna kan undervisa andra barn. Ett mål för NGO-projektet är att under kommande år försöka överlåta mer och mer uppgifter till personer från samhället och utbilda fler så att när NGO-projektets anställda så småningom avslutar sin tid här ska musikverksamheten ändå kunna fortsätta.

Sammanfattning och tolkning av resultat av lärare 1 och 2, samt musikterapeut och creative music facilitator

Samtliga intervjupersoner ansåg att det existerade väldigt lite musikundervisning både inom och utanför skolan i kåkstaden de var verksamma i. NGO-projektet som de var involverade i var i stort sätt det enda befintliga musikprojekt som barnen kunde komma i kontakt med i sin kåkstad. De hade fått stor respons på projektet vilket hade medfört att grupperna blivit väldigt stora.

Både MT och CMF nämnde en musikparad som existerade i kåkstad 2, vilken de båda ansåg kunde ha negativa konsekvenser då den hade kopplingar till gäng. Musikundervisning/ aktiviteter togs upp av intervjupersonerna som ett sätt att få barnen att komma bort från gatorna och ha något att göra.

Lärare 2 tog upp att många lärde sig traditionella sånger genom att delta i olika ceremonier i kåkstaden där musik alltid spelades. Både lärare 1 och 2 värnade om att bevara det kulturella arvet och använde afrikansk musik i sin undervisning. De lade även vikt vid att berätta för barnen att musiken kunde leda till ett yrke.

Musikens roll ansåg lärare 1 och 2 var bl.a. ett sätt för barnen att kommunicera via och ett sätt för pedagogerna att disciplinera barnen genom. CMF tyckte däremot att

musikaktiviteterna gav utrymme för barn att få vara barn och att de där för en gång skull inte blev "told what to do". MT och CMF såg musik som ett uttrycksmedel för barnen och att det tillförde dem positiva gruppupplevelser. De hade även sett att musik kunde sammanföra olika grupperingar som rådde i området.

Lärare 1 och 2 var besvikna på regeringen där det skedde korrupcion och då svarta kommuner inte prioriterades.

Det finns alltså ett stort intresse från barnen med tanke på den stora responsen som båda NGO-projekten hade gett. Lärare 1 och 2 verkar ha liknande resonemang när det gäller att musik kan vara ett sätt att disciplinera barn och ge ett yrkesval. De understryker vikten av att bevara barnens musikaliska ursprung. MT och CMF varken bor eller kommer från Kåkstaden de är verksamma i och de lägger mer vikt vid musik som ett terapeutiskt verktyg som ger en möjlighet till positiva gruppupplevelser, uttrycksmedel och sammanföring av olika grupperingar.

Intervjupersonerna som var involverade i NGO-projekt verkade tycka att det tog tid att få de vuxna i samhället att bli medvetande om projektens existens. Här tolkar jag konserter som ett viktigt medel att nå ut till vuxna och andra barn i samhället. Att band efterfrågats till att spela på olika evenemang, i Kåkstad 2, pekar mot en successiv acceptans i samhället där människor här har tagit egna initiativ och faktiskt utnyttjat resurserna som skapats genom projektet.

MT och CMF tar upp föräldrars instabila, psykiska tillstånd vilket får mig att reflektera över att det för föräldrarna måste vara svårt att orka engagera sig i andra när de inte orkar med sig själva. Jag tänker även på att det måste vara svårt för barn att se musiken som värdefull då det inte förekommer i skolan och då folk som driver projekten oftast gör det gratis. Med dessa referensramar kan de ju inte inse att musik kan leda till ett yrke som kan betala för uppehälle.

Intervju elev 1 och 2

Samtliga intervjuer skedde på engelska.

Elev 1

Elev 1 är en färgad tjej i yngre tonårsåldern som är afrikaanstalande och bor och är uppväxt i Kåkstad 2. Hon har varit och är fortfarande aktiv i NGO-projektet under fyra års tid. Hon har här varit med i kören och i en vokalensemble.

Intervjun ägde rum i personalrummet och musikterapeuten, som jag tidigare intervjuat, var även närvarande för eventuell tolkhjälp. Eleven var afrikaanstalande men kunde en del engelska. Vi fick vid ett par tillfällen ta hjälp av tolken när intervjupersonen inte förstod vad jag menade med en fråga. Svaren blev ganska korta, särskilt i början då jag uppfattade intervjupersonen som blyg. Jag upprepade vid ett flertal gånger under intervjun vad hon hade svarat för att vara säker på att jag hade förstått rätt, då hennes accent var ganska svårförståelig för mig. Intervjun tog cirka 10 min. Hon fick en chokladkaka som tack av mig, vilket jag tidigare hade talat om över mail med musikterapeuten.

Elev 1 berättar att hon inte har haft musik på schemat under sin skoltid och säger att hon inte kommer i kontakt med musik någon annanstans än genom projektet, varken i hemmet eller i skolan.

Elev 1 berättar att under tiden hon har varit med i musikprojektet har de mestadels sjungit och övat inför konserter med en varierad repertoar, både på engelska och på afrikaans. Hon har kommit i kontakt med projektet när skolan gjorde en förfrågan över vilka som var intresserade av att vara med. Hon tycker det är roligt att hålla på med musik från olika kulturer. Hennes bästa upplevelser från projektet är när de åkte iväg på läger under en helg och då tränade inför en konsert och tittade på stjärnorna. Hon går till musikprojektet två dagar i veckan och berättar att lärarna i skolan ibland ber henne och de andra från projektet att sjunga på lektionen.

Elev 1 säger att hon har gått med i projektet för att hon inte vill vara på gatorna där mycket händer. Hon har genom projektet fått nya insikter:

– Yes it has made a difference in my life because I was first I cant sing but now I know I can sing. And dont think so well but...

Ett tillfälle där elev 1 har tyckt att musiken har haft särskilt stor betydelse var när vokalensemblen hon är med i, i vilken alla är färgade, hade musicerat tillsammans med Xhosa-barn som alla var svarta. På hennes skola upplever hon att det är uppdelningar mellan dessa grupper men i detta sammanhang känner hon att de hade samarbetat och lärt varandras musik och danser.

Elev 1 vill fortsätta sjunga i en kör i framtiden.

Elev 2

Elev 2 är en färgad kille i övre tonårsåldern som bor och är uppväxt i kåkstad 2 och är afrikaanstalande. Han har varit aktiv i NGO-projektet i fem år, där han först har spelat trummor under två år och därefter spelat marimba i tre år.

Intervjun skedde i ett av musikterapiummen. Innan vi gjorde intervjun hade vi spelat lite marimba, jag, intervjupersonen och en musikterapeut, vilket gjorde att jag och intervjupersonen hade haft chansen att lära känna varandra lite. Intervjun tog cirka 10 min. Intervjupersonens accent var ganska svårbegriplig för mig och jag upprepade vissa ord som jag inte hade förstått.

Elev 2 har inte kommit i kontakt med musik i skolan under sin skoltid. Han berättar att han är aktiv i en annan verksamhet, en musikparad, där han spelar trombon sen två år tillbaka och där han har en lärare som lär dem att spela och läsa noter. De ska uppträda inne i staden på nyårsafton.

Elev 2 säger att han har börjat i projektet med att spela trummor för att få baskunskap för att sen kunna uppgradera sig till att spela marimba. Projektet har han kommit i kontakt med via grundskolan, vilken han säger hade skickat iväg en del killar till musikterapeuterna.

Elev 2 berättar om sin utveckling i projektet, där han i början var nervös för att spela marimba men så småningom blivit en mer intresserad och van marimbaspelare och idag agerar han även som assisterande lärare på instrumentet. Genom att börja i detta projekt har han blivit medveten om sin talang, något som han skulle ha gått miste om ifall sådana här tillfällen aldrig hade funnits. Han säger:

– When you come here you just feel happy man. You can just forget of all the streets and this is just about everything. Music just make me feel happy and it's nice to play. In ceremonies they can make music cause you can work through music to come by peoples problem or so, and have them and so and then they will come comfortable to talk with you and talk their heart open and that's how they can come through them through teaching them music.

Elev 2 planerar att bli marimbalärare i framtiden.

Sammanfattning och tolkning av resultat från elevintervjuerna

Varken elev 1 eller 2 hade haft musikundervisning under sin skolgång förutom genom detta projekt. Elev 2 var verksam i ytterligare en musikverksamhet, en musikparad, vilken även har tagits upp av musikterapeuten och Creative music facilitator. Här togs olika perspektiv av upplevelse och uppfattning av musikparaden upp; en positiv från elev 2 och två mer negativa från MT och CMF. För mig är det svårt att veta om elev 2 skulle ha berättat om det var så att han hade upplevt gängkopplingar, vilka MT och CMF tog upp, eller om han ens hade uppfattat det så utifrån sitt perspektiv.

Båda eleverna tyckte att musik skulle finnas i skolan och ansåg att musikprojektet kunde vara ett alternativ till att driva på gatan, vilken de tyckte var en otrygg miljö. Jag tolkar svaren som att musikprojektet har gett dessa ungdomar ett positivt alternativ till att driva omkring i en negativ miljö och dessutom blivit ett sätt för de olika grupperingarna som existerar att mötas.

Både elev 1 och 2 talade om att de hade insett genom projektet att de kunde bemästra instrument och kände stolthet när de fick visa upp sin talang på konserter och glada när det kom folk från samhället för att titta på dem. Jag upplevde att båda eleverna pratade med en stolthet över sin förmåga och fick en känsla av att de kände sig privilegierade av att ha kommit i kontakt med projektet.

En svaghet i intervjun var intervjupersonernas begränsande kunskap i engelska. Detta kan ha lett till att de inte kunde uttrycka sig exakt som de ville. Det var även svårt att förstå ibland vad de sa, vilket kan ha lett till missuppfattningar från min sida. Jag tror att det var positivt att vi befann oss i intervjupersonernas miljö med personer i rummet de var bekanta med. Detta kan ha lett till att de slappnade av mer.

Resultat från observationerna

Observation 1

Observationstillfälle 1 skedde i kåkstad 1 på en sånglektion ledd av en av lärare 1 som jag intervjuade.

Lektionen bedrevs i en stor idrottssal med en upphöjd scen i ena änden. Gruppstorleken började med cirka 17 barn men ökades successivt under lektionsförloppet och slutade med 33 barn uppskattningsvis mellan 6 och 17 år. En lärare och en jembeckompanjator fanns på plats.

Lärarna hade lånat in ett 20-tal jembetrummor som stod i ena hörnet. En användes av en jembelärare när han ackompanjerade klassen. I salen stod ett hundratal stolar uppradade längst väggarna. Utöver detta var salen tom.

Eleverna stod i en ring och härmade när lärare 1 ljudade uppåt och nedåt på olika stavelser. Läraren jobbade här med dynamik och uttryck och hade med sig en trumackompanjator. Därefter jobbade hon rytmiskt med talfraser och delade så småningom in gruppen i mindre grupper som fick köra olika rytmloopar mot varandra. Så småningom involverades även rörelser till detta. Lektionen avslutade med samma "call-and-response"-övning som var i början.

Gruppen växte successivt under lektionen och det kom framför allt in mindre barn och deltog. Inget fokus verkade fästas vid detta utan lektionsförloppet fortsatte och barnen i ringen gav plats åt de nya deltagarna. Trumackompanjatoren ingrep och placerade barnen på nya platser när de uppfattades stökiga.

Observation 2

Observationstillfälle 2 skedde i kåkstad 1 på en jembelektion ledd av en annan musikpedagog som jag inte intervjuade.

Lektionen bedrevs utomhus på en grusplan tillhörande området där projektet höll till. 22 barn deltog och var i cirka 10- 12-årsåldern. En lärare var på plats. Det fanns jembetrummor till 20 av 22 barn och 1 till jembepedagogen. Stolar togs med utomhus till alla. De två barnen som inte hade jembetrummor hade maraccasliknande instrument istället.

Eleverna bar ut trummor och stolar vid lektionens början och satte sig i en ring på gården med läraren i mitten. Lektionen hölls på engelska och de började med att värma upp händerna för att fortsätta med att läraren berättade om jembetrummans historia. Därefter härmade de läraren i olika slagtekniker och på olika notvärden. Så småningom visade läraren olika rytmer som barnen härmade. Lektionen fortsatte med att varje barn i ringen fick berätta sin historia på trumman så alla fick i tur och ordning ta sin tid till att improvisera på trumman, bestämma sin tid och rytm och visa de andra. Därefter fick barnen göra "call-and-response" med varandra i tur och ordning runt ringen. Lektionen avslutades med en reflektion där läraren frågade barnen vad de lärt sig under lektionen.

Det blev väldigt kaotiskt i början av lektionen när eleverna skulle ta fram stolarna och trummorna. Trumläraren ropade ständigt "Be quite!" Under lektionen skulle barnen

sträcka upp händerna när det skulle vara tyst, alltså inte röra trumman. Läraren var väldigt noga med disciplinen och att alla följde regeln att ingen skulle trumma när han inte hade sagt att det var okej. Det blev många uppehåll under lektionen då något av barnen spelade när det inte fick och höjd röst från läraren. Detta var dessa barns första trumlektion. När barnen fick improvisera själva verkade ett flertal ha spelat tidigare och hade inga problem med att få fram idérika och svängiga improvisationer.

Observation 3

Observationstillfälle 3 skedde i kåkstad 2 på en körlektion ledd bl.a. av musikterapeuten och Creative music facilitator vilka jag också intervjuade. Här medverkade även elev 1 som jag också intervjuade.

Både observation 3 och 4 skedde i kåkstad 2 i ett medelstort rum i en grundskola. Gruppstorleken var i slutänden cirka 35 elever med en viss drop in innan alla var på plats. Åldern varierade från cirka 12 till 18 år. Lektionen hölls av tre musikterapeuter och en creative music facilitator.

Observation 3 och 4 ägde rum i samma sal. Här fanns ett piano, en whiteboard, två anslagstavlor med olika bilder från tidigare konserter, ett tiotal jembetrummor, några handtrummor, xylofoner, 4 olika stämde marimbaskor, diverse percussiva handinstrument, gitarr, två congas, en gitarr, stolar uppradade efter sidorna och en större matta i mitten av rummet.

Eleverna satt i en ring på stolar och på golvet. Lektionen startade med en namnsång som flyttades uppåt i skalan. Sen fortsatte den med att en av musikterapeuterna gjorde olika klapptrytmiseringar och bodypercussion som gruppen härmade. Därefter pratade musikterapeuterna om ett träningsläger som skulle ske under kommande helg och berättade vilka elever som fick följa med. Regeln var att man måste ha närvarat tio gånger under terminen på lektionen. Kören fortsatte med att öva på olika sånger som skulle framföras på konserten och den mindre vokalensemblen som även var delaktig i kören sjöng för resten av kören ett par musikalsånger som de skulle framföra på konserten. Lektionen slutade med att musikterapeuterna delade ut två gratisbiljetter till varje elev till konserten. Inträdet var annars 5 rand (cirka 5 kronor).

Början av lektionen var väldigt kaotiskt både i och utanför klassrummet. Ljudnivån var hög och lite uppmärksamhet riktades mot musikterapeuterna. Utanför stod några barn och bankade på dörren och sjöng högljutt. En musikterapeut frågade kören om de skulle fråga barnen som stod utanför om det ville vara med. Några ur kören som uppmärksammade detta tyckte att de skulle få vara med. Ett barn utanför kom in och deltog. Ett par stod kvar och bankade vidare och hojtade. När namnsången kom igång ändrades stämningen och fokus snabbt i klassrummet och alla deltog i sången. Stämningen verkade lugnare även när sången tog slut innan nästa moment sattes igång. Dock genomsyrades hela lektionen av en ganska hög minimiljudnivå. Efter ett tag när barnen utanför fortsatt att ljuda fick en av eleverna i kören ett utbrott och kastade något mot fönstret och agerade väldigt upprört. En musikterapeut tog eleven åt sidan och lugnade honom.

Observation 4

Observationstillfälle 4 skedde i kåkstad 2 på en marimbalektion ledd av en musikterapeut som jag inte intervjuade. Här medverkade elev 2 som jag också intervjuade, som lärarassistent.

Beträffande lokal och pedagogiska verktyg se observation 3. Här var det en marimbagrupp på 4 elever i 15–18-årsåldern, en jembeackompanjator i 13-årsåldern, en lärarassistent och en musikterapeut.

Lektionen inleddes med en del väntande på gruppen då endast en elev var närvarande. Efter ett tag droppade ett par elever in och de började öva på en låt som de eventuellt skulle ha med på konserten. Assistenten gick runt och hjälpte de andra eleverna i vissa delar som lät osäkra. Gruppen diskuterade vilka låtar de skulle välja ut till konserten. Sen spelade de igenom ett par låtar till innan jag lämnade klassrummet.

Lektionen hade en långsam start när nästan inga elever var närvarande. När de kom in kom de snabbt på plats och började spela med fokusering omgående. Lärarassistenten som även själv var elev i en marimbagrupp hjälpte de andra eleverna och alla verkade respektera och lyssna på varandra.

Sammanfattning och tolkning av resultat från observationerna

Samtliga observationstillfällen hade en start av lektionen som kändes ganska ostrukturerad då det var elevdrop-in och hög ljudnivå. Både observationstillfälle ett och tre hade väldigt stora grupper där pedagogerna/terapeuterna verkade få jobba mycket för att skapa ordning i rummet.

Det märktes vid alla observationstillfällen en klar skillnad när musiken kom igång. Elever som hade kommit in i ett kaotiskt tillstånd verkade lämna detta så snart de började sjunga. Jag upplevde skillnader i ljudnivån och vid fokusering vid samtliga projekt jag observerade om man jämför med starten till det att lektionen var igång. Innan trodde jag inte någon skulle uppmärksamma om musiken sattes igång då det var extremt oroligt och hög ljudnivå men det gjorde de. Detta tolkar jag som ett intresse från eleverna till att ta tid till att ägna sig åt musik och att de ville vara där.

Åldersspannet var ganska stort vid det flesta av observationstillfällena. Vid observationstillfälle 1 och 2 fanns en känsla av att lärarens roll ibland var mer av att disciplinera än att lära ut musik. Vid dessa tillfällen var lokalerna ganska primitiva då den ena var utomhus och den andra i en gymnastiksal. När det gäller observationstillfälle 3 och 4 fanns det däremot mycket utrustning och musikverksamheten bedrevs i ett rum som verkade vara uppbyggt just för detta ändamål. Om dessa skillnader påverkade eleverna på något sätt är svårt att säga vid så få observationstillfällen.

Vid samtliga observationstillfällen fanns det inslag av sydafrikansk musik. Jag uppfattade, när jag tittade på de eleverna som spelade marimba och jembe, att många var väldigt rytmiskt skickliga. Jembelektionen (observationstillfälle 2) var deltagarnas första lektion. Det jag upplevde när barnen själva fick improvisera under lektionen var att ett flertal verkade ha spelat en del tidigare och hade inga problem med att få fram

idérika och svängiga improvisationer. Bland eleverna som sjöng tyckte jag det fanns ett stort engagemang när de sjöng på sitt eget modersmål jämfört med när de sjöng på engelska.

Diskussion

I min intervju-undersökning fick jag fram av samtliga intervjupersoner att det var väldigt lite existens av musikundervisning i kåkstäderna och att musikundervisningen ofta sker genom NGO-baserade projekt som drivs på små medel eller volontärt. Även Mannergren (2000) beskriver icke-statliga skolor (NGO) som en vanlig form i Sydafrika.

Man kan se musikundervisningens innebörd på olika sätt. Lärare 2 tar till exempel upp ceremonier som ett sätt att lära ut musiktraditioner, alltså en typ av musikundervisning, något som ingen av de intervjuade som inte bodde i kåkstäder nämnde något om.

Vidare studier skulle kunna göras på hur man upplever musikundervisning och när man fäster vikt vid att den faktiskt existerar. Det skulle även vara bra att undersöka om musikundervisningssituationen är densamma i fler liknande områden och ta reda på om detta är en mer generell situation i underprivilegerade områden.

Barns sätt att komma i kontakt med musik utöver NGO-projekten var framförallt genom hemmen enligt lärare 2, som tog upp den muntliga traditionens betydelse, och genom radio, tv och musik som spelas i minibussar, enligt CMF. Även Sundin (1995) tar upp hemmets och omgivningens betydelse för den musikaliska utvecklingen. Då student 1 sa att hon inte stötte på musik någon annanstans än genom projektet funderar jag över om familjen inte har råd med radio och TV. Då går det inte att bli självlärd via den vägen för barnen heller. Frågan är om det blir någon skillnad för barn som växer upp med musikalisk stimulans gentemot barn som inte gör det och hur denna skillnad i så fall kan se ut?

De råder olika uppfattningarna hos intervjupersonerna när det gäller barn och disciplin. En del anser att de saknar disciplin, en del att barn utsätts för för mycket disciplin. Musikundervisningen i skolan och utanför kan användas som verktyg i båda dessa fall. Flera intervjupersoner anser att musik kan ha mycket mer innebörd än musiken själv, vilket även Sundin (1995) påpekar. Det skulle vara intressant att jämföra uppfattningen om hur musikundervisning ska gå till, dess innehåll och mål mellan svenskar och olika kulturgrupper i Sydafrika. I vissas ögon kanske disciplin inte är målet i sig utan det fria, kreativa. För vissa är musiken kanske ett redskap till att nå disciplin medan för vissa är målet att bli disciplinerad i musik.

Musiken verkar ha spelat en stor roll genom den sydafrikanska historien enligt mina intervjuresultat, vilket också bekräftas av Mannergren (2000). Jag finner det märkligt att den inte prioriteras mer. Jag funderar över om musik inte ses av vissa som något man måste ha utbildning i för att lära sig utan att den kommer av sig själv mer eller mindre. Det skulle vara intressant att ta reda på hur regeringen ser på det hela. Jag såg Zuma och andra medlemmar ur regeringen hålla tal i en kåkstad. De använde sig vid ett flertal tillfällen av musik, dels mellan varje tal för att skapa stämning, dels sjöng presidenten under sitt tal. Min tolkning av detta är att regeringen använder musik som ett politiskt redskap och att det verkar vara en viktig del av dessa offentliga, politiska sammanhang.

Frågor dyker upp som varför de då inte satsar mer på detta i skolor och vad de själva har för bakgrund i musik? Kan det vara så att regeringsmedlemmarna inte själva har upplevt någon musikutbildning och därav inte har något att relatera till så att det då inte värderas som något man bör spendera pengar på och bygga upp?

Det verkar inte ha satsats på vidareutbildning i art & culture-ämnet för lärare i någon större utsträckning, vilket gör det svårt för skolorna att anpassa sig efter Curriculum 2005 och genomföra art & culture-ämnet. Det skulle vara intressant att höra rektorers och "vanliga" lärares resonemang om och i så fall hur de inom skolan försöker lösa art & culture-ämnets genomförande och vilka krav det ställs utifrån på ämnets existens.

Ett problem som framkom i resultatet var när olika NGO-projekt avslutar sitt uppdrag, att hitta folk som kan driva dem vidare så de inte endast blir punktinsatser. Jag såg sist när jag var i Sydafrika diverse organisationer som skickade ut utbytesstudenter vid några tillfällen under sin utbytetermin för att undervisa i musik, vilket jag själv också gjorde. Jag funderar här över om detta endast ger barnen, som vi undervisar under dessa omständigheter, positiva upplevelser av det hela eller om det ibland kan ge skada när vi bygger upp förhoppningar och förväntningar för att sen bara abrupt avsluta det hela när vi åker hem. Betydelsen av att olika typ av projekt blir bestående känns ytterst viktigt. Jag undrar hur påverkan annars blir i längden. Kan det leda till sämre tillit och upplevelsen av svek om folk ständigt försvinner?

Samtliga intervjupersoner gav mig långa svar när det gäller hinder för musikundervisningens existens, vilket gav mig en känsla av hopplöshet ibland. Jag kom på mig själv med att ifrågasätta varför musik bör prioriteras när det finns så mycket "viktigare" problem att ta hand om i dessa områden, men när jag såg musikens inverkan och hörde de olika kommentarerna i intervjuerna och genom mina observationer kände jag att detta ifrågasättande bleknade. Min tanke blev att musikterapi måste vara väldigt användbart på samtliga åldrar i dessa områden vilket även Pavlicevic, Dos Santos, Oosthuizen (2010) ger exempel på. Dock återstår finansieringsproblemen när det inte finns några pengar att ta av för att utvidga verksamheten.

Flera av intervjupersonerna tog upp att musik för olika människor samman och att det ger en positiv gruppupplevelse, vilket även stöds av Sundin (1995), Mannergren (2000) och Stige, Andsell, Elefant, Pavlicevic (2010). Detta tyder på att musik kan föra samman olika grupperingar, olika språkgrupper och olika kulturgrupper. I Sydafrika skulle verkligen musiken kunna ha ett större syfte, att sammanföra folk och minska klyftorna mellan olika folkgrupperingar om de fick möjligheten att dela med sig av sina traditionella sånger och kulturella erfarenheter med varandra. I nationalsången tenderas ett försök då den innehåller fyra olika språk.

Musiken skulle kunna bidra till ett försök att föra olika grupperingar närmare varandra om barnen fick tillgång till musikundervisning i skolan. Genom musikämnet skulle de även kunna lära sig att acceptera och vara stolta över sin egen musik men även dela med sig och ta del av andras musikkulturer. Av det jag har sett när jag har vistats i Sydafrika så är landet fortfarande väldigt segregerat. Musiken skulle kunna bidra till att jämna ut en stor del av denna uppdelning. Detta kräver dock att musiken måste bli mer prioriterad, uppskattad och erkänd bl.a. i form av en existerande musikutbildning.

Referenslista

Litteratur

- Almerud, Peter (1984). *Barn och musik: barnkultur i praktiken*. Stockholm: Statens kulturråd
- Bell, Judith (1995, 2:a upplagan). *Introduktion till forskningsmetodik*. (B. Nilsson övers.). Lund: Studentlitteratur. (Original publicerat 1993)
- Berefelt, Gunnar (Red.)(1990). *Barn och musik*. Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet
- Bjørkvold, Jon-Roar (1999, 3:e upplagan). *Den musiska människan: barnet, sången och lekfullheten genom livets faser*.
Stockholm: Runa Gardner, Howard (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic books
- Johansson & Svedner (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen: undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala
- Mannergren, Johanna (2000). *Musik, makt & mångfald: möten med Sydafrika*. Göteborg: Göteborgs Musikhögskola; Stockholm : Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida), cop.
- Matell, G & Töres, T. (Reds)(2001). *Musikens roll i barns utveckling*. Stockholm: Institutet för psykosocial medicin (IPM)
- McPherson, Gary (2006). *The child as musician: a handbook of musical development*. Oxford: Oxford University Press
- Patel R. & Davidson B. (1991). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Pavlicevic & Dos Santos & Oosthuizen (2010). *Taking music seriously: Stories from South African music therapy*. Clareinch: Music Therapy Community Clinic
- Sandberg R. (1984) Artikel i *Barn och musik: barnkultur i praktiken*. Stockholm: Statens kulturråd
- Stiege & Ansdell & Elefant & Pavlicevic (2010). *Where music helps: Community music therapy in action and reflection*. Aldershot: Ashgate Publishing Group
- Sundin, Bertil (1995, 3:e upplagan). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber

Internet

[http://www.sida.se/English/Countries-and-regions/Africa/South-Africa/Our-work-in-South-Africa/\(14/2-11\)](http://www.sida.se/English/Countries-and-regions/Africa/South-Africa/Our-work-in-South-Africa/(14/2-11))

Intervjuer

Telefonintervju Sida 1 den 6 september 2010

Telefonintervju Sida 2 den 14 september 2010

Intervju med lärare 1 i Sydafrika den 4 november 2010

Intervju med lärare 2 i Sydafrika den 2 november 2010

Intervju med musikerapeut i Sydafrika den 8 november 2010

Intervju med Creative music facilitator i Sydafrika den 10 november 2010

Intervju med elev 1 i Sydafrika den 10 november 2010

Intervju med elev 2 i Sydafrika den 12 november 2010

Observationer

Observation 1 i Sydafrika den 4 november 2010

Observation 2 i Sydafrika den 4 november 2010

Observation 3 i Sydafrika den 10 november 2010

Observation 4 i Sydafrika den 12 november 2010

Bilaga 1

Intervjuguide

Intervjufrågor: Sida 1 & 2

1. Då undrar jag först hur ser undervisningen generellt ut i kåkstäder inom och utanför skolan i Kapstaden?
2. Finns det andra forum där barn kommer i kontakt med musik än genom skolan?
3. Vilken roll kan formell respektive informell musikundervisning ha för barnen i kåkstäderna?
4. Vet du om det finns någon läroplan för musikutbildning i Sydafrika?
5. Vet du om lärare o andra aktörer i kåkstäder har möjlighet att få någon sorts musikutbildning?
6. Vilka hinder kan finnas för musikundervisningens existens och utveckling här i kåkstäderna och hur kan dessa överbyggas?
7. Jag tänker på de här projekten som ni hade nu, vilka var det som fick vara med där, hur gör man ett urval av vilka som fick gå dit?
8. Hur ser du på behovet av musik för barn i kåkstäder?
9. Hur ser du på musikämnets roll i skolan i Sydafrika?

Intervjufrågor: Lärare 1 & 2, Musikterapeut (MT), Creative Music Facilitator (CMF)

1. How do you experience the music education overall in this township?
2. Do they have music in the schools?
3. Is there any other music projects like this one in this township that is not through school?
4. Is there other ways that kids in this township can get in contact with music?
5. How do you think the need for music education here is valued?
6. What problem can it be here to develop music education?
7. How is the response from the parents about their kids being here?
8. What kind of response have you experienced from the children when you are teaching them music?
9. What role can music play for kids in this township?
10. How do you evaluate the need of music for children in townships? Could it support children in these areas in some particular ways?

Intervjufrågor: Elev 1 & 2

1. How old are you?
2. What grade are you in?
3. If I say the word "music" what's the first thing that pops up in your head? (Feeling, experience, situation, thing)
4. What kind of music do you like/prefer?
5. How long have you been in this musicproject? What have you been doing in the project?
6. How did you get in contact with this project?

7. How do you like it? What's the best with it?
8. Do you get in contact with music somewhere else? Where and how in that case?
9. Do you have music on the scuedule in school? If you do, what are you doing on your music lessons? How often do you have them? If not do you wish it was a standard subject in school? Why/why not?
10. Has the music made some differences for you since you started with this project? If so in what ways?
11. Do you have a special moment in your life when music has made a great impact on you? Would you like to share it with me?
12. Do you wish to continuing with music in the future? If so in what way?

Bilaga 2

Consent form

Tuesday 26th October 2010

Participant consent for interview with Linda Gagnestam

Dear Participant,

I would like to briefly introduce myself to you and explain the purpose for interviewing you.

My name is Linda Gagnestam and I'm from Sweden. I am in X-city carry out observations and interviews for my thesis. I'm now doing my fifth year at Royal College of Music in Stockholm, Sweden where I'm studying to become a music teacher as well as doing my first year of a music therapy masters programme in music and health.

My thesis focuses on research in formal and informal music education and music activities in townships in X-city - focusing on X and X.

Your input will be very valuable for my research work so I would very much appreciate your participation.

When I do my interview I would like to record it for the purpose of my memory and because English is not my first language. This will help me to get the interview in a most correct and fair way. If you prefer doing the interview without recording I will respect that and take notes instead.

Many thanks

Linda Gagnestam

Confidentiality

When I'm doing my interview and observations your identity will be kept confidential to the extent provided by law. Your information will be assigned a code number. The list connecting your name to this number will be kept in a locked file in my computer. When the study is completed and the data has been analyzed, the list will be destroyed. Your name will not be used in any report.

Your participation in this study is completely voluntary. There is no penalty for not participating. You have the right to withdraw from the study at anytime without consequence

Agreement: I have read the procedure described above. I voluntarily agree to participate in the procedure and I have received a copy of this description.

Participant name: _____ Date: _____

Participant signature: _____

Thursday 28th October 2010

Participant consent for interview with Linda Gagnestam

Dear Participant and parents of guardians of the participant,

I would like to briefly introduce myself to you and explain the purpose for interviewing your child.

My name is Linda Gagnestam and I'm from Sweden. I am in X-city to do interviews for my thesis. I'm doing my last year of studies at the Royal College of Music in Stockholm, Sweden.

My thesis focuses on research in formal and informal music education and music activities in townships in X-city - focusing on X and X.

Your child's input is very valuable for my research and I would really appreciate if you are willing to let he/she participate.

When I do my interview I would like to record it for the purpose of my memory and because English is not my first language. This will help me to get the interview in a most correct and fair way. If you or your child prefer doing the interview without recording I will respect that and take notes instead.

Your permission of your child's participation in this study is completely voluntary. When I'm doing my interviews and observations I will keep your child's identity confidential. I will not write his/her name or personal information that will reveal who he/she is.

Many thanks,

Linda Gagnestam

Agreement:

I have read the procedure described above. I voluntarily agree to let my child participate in the procedure and I have received a copy of this description.

I : _____ Parent/legal guardian

of _____ give permission for letting my child participate in this study.

Date: _____

Signature of parent/legal guardian: _____

Kungl. Musikhögskolan
i Stockholm
Royal College of Music
Valhallavägen 105
Box 27711
SE-115 91 Stockholm
Sweden

+46 8 16 18 00 Tel
+46 8 664 14 24 Fax
info@kmh.se
www.kmh.se